

Stadsmiljöprogram

Välkommen till Alingsås stadsmiljöprogram. Här hittar du råd och riktlinjer kring hur vi kan samverka för en attraktiv stadskärna som är vacker, hållbar, tillgänglig och funktionell. Genom att utgå från en gemensam ram för möbler, utrustning, material och färg kan vi skapa en sammanhållen och välbalanserad stadsmiljö.

Texten uppdaterad 2023-06-21

En välbalanserad stadsbild med byggnader, grönska, marksten, armaturer och smidesskylt.

Om Alingsås stadsmiljöprogram →

Ett verktyg för tjänstemän, konsulter, näringsidkare och andra aktörer.

Målbild för Alingsås stadsmiljö →

Viljeriktning mot en vacker stadskärna med ett genomtänkt och sammanhållet uttryck.

Karaktär och identitet →

Beskrivning av karaktärs- och identitetsbärande värden i Alingsås stadskärna.

Riksintresset Alingsås stadskärna →

Historiskt sammanhang, bebyggelse och arkitektonisk gestaltning.

Riktlinjer för kvarter och byggnader i stadskärnan →

Riktlinjer för underhåll, renovering samt om-, till- och nybyggnad.

Riktlinjer för Alingsås stadsmiljö →

Riktlinjer för möbler, utrustning, material och färg i stadskärnan.

Senast reviderad

Stadsmiljöprogrammet revideras ungefär en gång om året.

Kontakt

Vid frågor om stadsmiljöprogrammet, kontakta Karolina Alvaker.
karolina.alvaker@alingsas.se

Om Alingsås stadsmiljöprogram

Ambitionen med stadsmiljöprogrammet är att ge en tydlig visuell inriktning för detaljerna i vår gestaltade livsmiljö, med bibehållen kvalitet och karaktär som överensstämmer med, och förhåller sig till, de värden som idag är centrala för stadskärnans karaktär och särdrag.

Texten uppdaterad 2023-08-17

Alingsås stadskärna präglas av fikakultur, levande handel och möten mellan människor. Miljön kännetecknas av lågskalgig träbebyggelse, torg, parker, alléer och vatten med stora kulturhistoriska värden. Ambitionen med stadsmiljöprogrammet är att ge en tydlig visuell inriktning för detaljerna i vår gestaltade livsmiljö, med bibehållen kvalitet och karaktär som överensstämmer med, och förhåller sig till, de värden som idag är centrala för stadskärnans karaktär och särdrag.

Stadsmiljöprogrammet är ett rådgivande dokument med syftet att utveckla den visuella och funktionella kvaliteten, tillgängligheten och attraktiviteten i Alingsås stadskärna. Programmet ska vara ett vägledande verktyg och en inspirationskälla som på ett tydligt sätt visualiserar en viljeriktning mot en vacker stadskärna med ett genomtänkt och sammanhållet uttryck.

Målet med stadsmiljöprogrammet är att beskriva karaktärs- och identitetsbärande värden i stadsmiljön och hur vi utifrån dessa värden kan stärka stadens samlade uttryck genom omsorgsfullt utvalda möbler, utrustningar, material och färger.

Tillsammans med andra dokument, så som *Stadsplan för Alingsås tätort* och *Alingsås Ljusplan*, ska programmet underlätta för samverkan kring utformning, projektering och drift så att stadskärnan stärks som en attraktiv, tillgänglig och funktionell miljö att använda, besöka och verka i.

Stadsmiljöprogrammet beskriver ett samlat grepp kring utvecklingen av den gestaltade miljön i Alingsås stadskärna och kopplas till kommunens vision 2040:

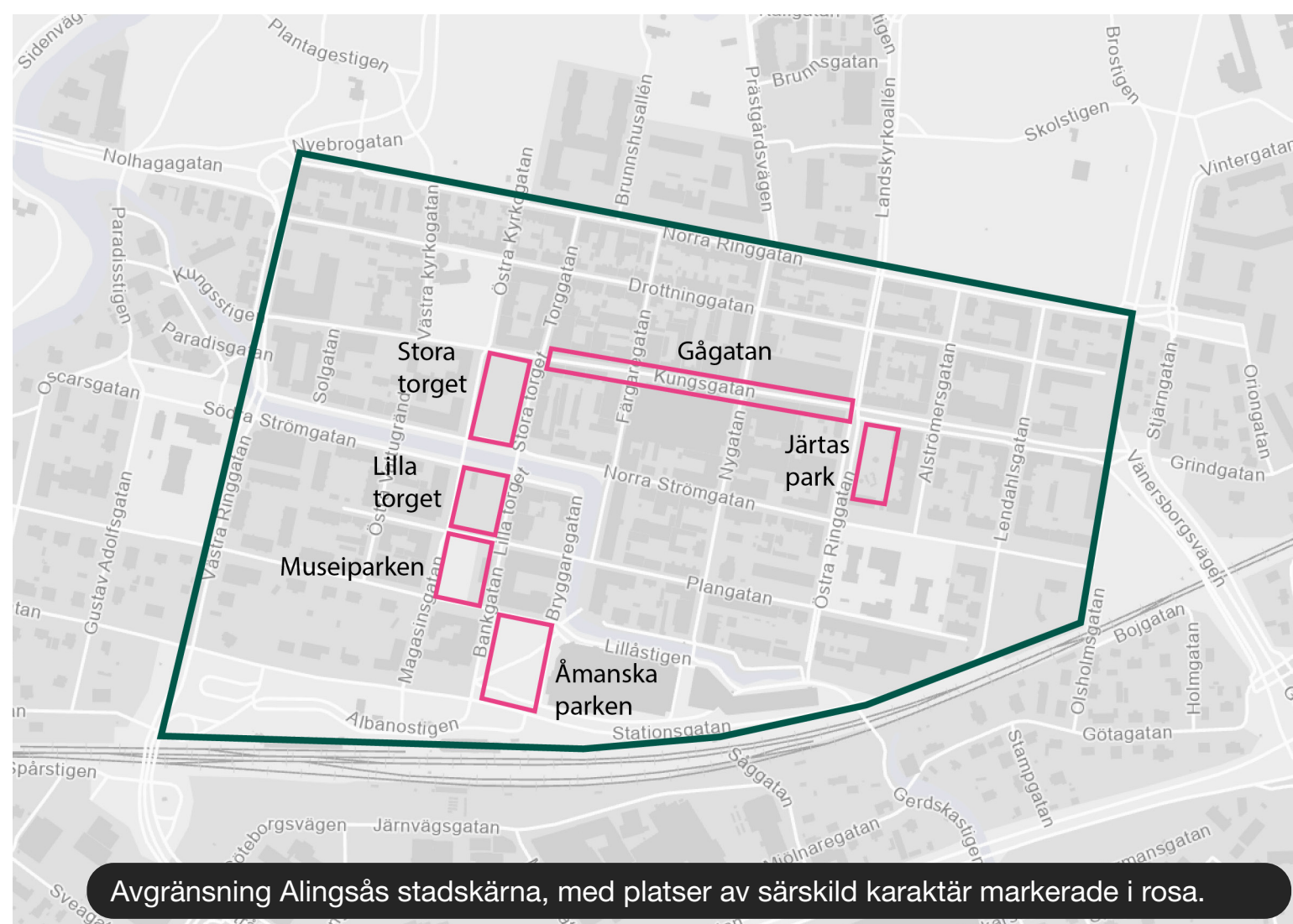
Alingsås är Västsveriges vackraste kulturstad i en levande bygd. Genom nytänkande, engagemang och tillgänglighet skapar vi livskvalitet för alla.

Stadsmiljöprogrammet har tagits fram av stadsmiljöavdelningen med stöd av avdelningen för kultur, turism och evenemang, tillväxtavdelningen, bygg- och miljöavdelningen samt Alingsås Energi.

Tillsammans med andra dokument, så som *Stadsplan för Alingsås tätort* och *Alingsås Ljusplan*, ska programmet vara ett verktyg för kommunens tjänstemän och för konsulter, näringsidkare och andra aktörer med intressen i stadskärnan.

Utgångspunkten för stadsmiljöprogrammet är dokumentet *Utformningsprogram - Råd och riktlinjer* från 1996/2000, som har uppdaterats, omarbetats och digitaliserats för att anpassas till nya krav och riktlinjer för stadsmiljön.

Stadsmiljöprogrammet gäller i Alingsås stadskärna.

Avgränsning Alingsås stadskärna, med platser av särskild karaktär markerade i rosa.

Syfte och mål

Stadsmiljöprogrammet är ett rådgivande dokument kring utformning med syftet att utveckla den estetiska och funktionella kvaliteten, tillgängligheten och attraktiviteten i Alingsås stadskärna. Programmet ska vara ett vägledande verktyg och en inspirationskälla som på ett tydligt sätt visar en viljeriktning och visuell linje mot en vacker stadskärna med ett genomtänkt och sammanhållet uttryck.

Målet med stadsmiljöprogrammet är att beskriva karaktärs- och identitetsbärande värden i stadsmiljön och hur vi utifrån dessa värden kan stärka stadens samlade uttryck genom omsorgsfullt utvalda möbler, utrustningar, material och färger.

Tillsammans med andra dokument ska programmet underlätta för samverkan kring utformning, projektering och drift så att stadskärnan stärks som en attraktiv, tillgänglig och funktionell miljö att använda, besöka och verka i.

Avgränsningar

Stadsmiljöprogrammet är framtaget för att tydliggöra viljeriktningen kring den gestaltade offentliga livsmiljön inom riksintresset Alingsås stadskärna, vilken avgränsas av västra stambanan i söder, i väst av Västra Ringgatan, i norr av Norra Ringgatan och i öst av Adelsköldsgatan och Vänersborgsvägen.

Ett antal platser i stadskärnan är av särskild karaktär och bygger på ett eget tema, ofta baserat på en koppling eller tolkning av platsens historia. Dessa platser tillåts, med utgångspunkt i stadskärnans basnivå, att ha sina egna uttryck för att förstärka den lokala karaktären. Dessa platser är Stora torget, Lilla torget, Kungsgatans gågata, Museiparken, Järtas park och Åmanska parken.

Stadsmiljöprogrammet omfattar råd och riktlinjer för möbler, utrustning, grönska, vatten, skyltar, markbeläggning, belysning, offentlig konst, utsmyckning, uteserveringar, evenemang, material och kulörer. Programmet är utformat för att kunna utvecklas med fler kapitel efter behov.

Medverkande

Projektledare:

- Karolina Alvaker, landskapsarkitekt
- Linnea Bergquist, trafikplanerare (biträdande)

Styrgrupp:

- Petra Wernersson, stadsträdgårdsmästare
- Louice Norén, stadsmiljöchef
- Maria Larsdotter-Spertina, verksamhetschef kultur, turism och evenemang

Arbetsgrupp:

- Petra Wernersson, stadsträdgårdsmästare
- Frida Almqvist, verksamhetsansvarig belysning Alingsås Energi
- Rasmus Ljungqvist Persson, översiktsplanerare
- Linda Lövkvist, bebyggelseantikvarie
- Josephine Bruhn, bygglovshandläggare
- Claes Andreasson, projektledare evenemang
- Helena Grundberg, kulturutvecklare
- Greta Vocar, utställningsproducent Alingsås konsthall
- Robert Gustafsson, MR-strateg
- Anna Milsta, näringslivsstrateg
- Pia Ketonen Bertilsson, trafikingenjör
- Björn Hammar, enhetschef gata
- Kristine Bayard, planarkitekt
- Pia Lindahl, grafisk kommunikatör
- Niklas Ehnfors, enhetschef kommunikation
- Karolina Alvaker, landskapsarkitekt
- Linnea Bergquist, trafikplanerare

Genomförande

Arbetet med att infria stadsmiljöprogrammets mål och att följa upp dem leds och samordnas av samhällsbyggnadsförvaltningen med stöd av kommunens övriga förvaltningar.

Uppföljning

Samhällsbyggnadsförvaltningen ansvarar för att ta fram en uppföljningsplan för stadsmiljöprogrammets mål i form av en matris. Övriga förvaltningar deltar i uppföljningsarbetet utifrån sina ansvarsområden. Matrisen ska underlätta i uppföljningsarbetet genom att tydliggöra följande:

- Vem som kan genomföra uppföljningen inom respektive delmål.
- När uppföljningen ska genomföras.
- Hur uppföljningen ska gå till.

Uppföljning av målen ska göras en gång per mandatperiod.

Användning och koppling till andra dokument

Stadsmiljöprogrammet ska fungera som ett verktyg för samverkan kring utformningen av den offentliga utemiljön i Alingsås stadskärna. Riktlinjerna beskriver en samlad basnivå som ska tillämpas för att stärka stadens identitet i samspel med stadsrummens skala och formspråk.

Stadsmiljöprogrammets ambitioner ska följas upp vid detaljplanering och myndighetsutövning. Vid projektering ska de riktlinjer och anvisningar som beskrivs i stadsmiljöprogrammet följas. Avsteg gällande utformning och funktion ska godkännas av ansvarig beställare på Alingsås kommun.

Stadsmiljöprogrammet avgränsas till att hantera den gestaltade offentliga livsmiljön endast på detaljnivå, inte på bebyggelsenivå (omfattas av Kulturmiljöprogram, antaget 2018) eller på strukturell nivå (omfattas av Stadsplan, antagen 2023). Detta innebär att programmets riktlinjer belyser betydelsefulla karaktärsdrag i en mindre skala, i permanent och tillfällig utformning av stadskärnans gator, torg och parker. Det kan röra sig om utformning av en soffa, integrering av lekfullhet i stadsmiljön och tillgänglighetsanpassning av gator och torg.

Relaterade planer, program och handböcker

Alingsås översiktsplan

I översiktsplanen från 2018 anges att viktiga inslag i den byggda miljön är gröna oaser i form av mindre parker, träd och vatten, vilka bidrar till närrekreation i staden och orterna. Kulturhistoriskt värdefulla miljöer och identitetsskapande särdrag i bebyggelsen ska utvecklas och tas tillvara.

[Här kan du läsa mer om Alingsås översiktsplan](#)

Stadsplan för Alingsås tätort

Ambitionen med stadsplanen (antagen 2023) är att ge en tydlig men övergripande inriktning för den gestaltade livsmiljön i syfte att stadsutvecklingen görs med kvalitéer och karaktär som överensstämmer och förhåller sig till de värden som idag är centrala för stadens karaktär och identitetsskapande särdrag.

[Här kan du läsa mer om Stadsplan för Alingsås tätort](#)

Kulturmiljöprogram

Kulturmiljöprogrammet (antaget 2018) behandlar kommunens kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer och används i kommunens detaljplane- och bygglovsarbete. Programmet är även ett kunskapsunderlag för den breda allmänheten samt för enskilda fastighetsägare och större fastighetsbolag. Kulturmiljöprogrammet tydliggör hur kommunen ser på kulturarvet som en viktig resurs i samhällsutvecklingen.

[Här kan du läsa mer om Kulturmiljöprogram](#)

Alingsås Ljusplan

Alingsås Ljusplan ska fungera som en gemensam och grundläggande kunskapsbas, för såväl kommunen som privata fastighetsägare, när det gäller ljussättning i Alingsås tätorter.

[Här kan du läsa mer om Alingsås översiktsplan](#)

Grönskans ekosystemtjänster i Alingsås tätort

Ett underlag från 2021 som tydliggör vilka grönområden och grönstråk som har störst bevarandevärden och som pekar på var det kan finnas behov av åtgärder för att stärka grönstrukturen. Underlaget bidrar till en större medvetenhet om grönskans tjänster i staden och bistår i analysen av hur olika grönstrukturer bör utvecklas.

[Här kan du läsa mer om Grönskans ekosystemtjänster i Alingsås tätort](#)

Alingsås kommuns policy för hållbar utveckling

Polycyn beskriver hur Alingsås kommunkoncern ska arbeta för att hela kommunen ska utvecklas hållbart i linje med Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen.

[Här kan du läsa mer om Alingsås kommuns policy för hållbar utveckling](#)

Tillgänglighetsdatabasen

Tillgänglighetsdatabasen (TD) är idag den enda databas i Sverige som erbjuder information till invånare och besökare om fysisk tillgänglighet i vardagen. TD ägs, driftas och utvecklas av Västra Götalandsregionen.

[Här kan du läsa mer om Tillgänglighetsdatabasen](#)

Karolina Alvaker

Landskapsarkitekt, trafik och parkenheten

Växel 0322-61 60 00
Direkt 0322-61 60 84
E-post Skicka e-post

Linnea Bergquist

Trafikplanerare, trafik och parkenheten

Växel 0322-61 60 00
Direkt 0322-61 60 27
E-post Skicka e-post

Linda Lökvist

Bebyggelseantikvarie, bygglovsenheten

Växel 0322-61 60 00
Direkt 0322-61 66 75
E-post Skicka e-post

Målbild för Alingsås stadsmiljö

Målbilden att utveckla attraktiviteten och användarvänligheten i Alingsås stadskärna tydliggörs i fyra olika inriktningsmål. Målen är framtagna med ambitionen att skapa en attraktiv stadskärna dit människor söker sig och där människor vill, kan och vågar vara.

Texten uppdaterad 2023-08-17

Upprätthålla och förädla stadskärnans skönhet →

Uppmärksamma, bevara och lyfta fram det som är vackert.

Förbättra och tillgängliggöra stadskärnans funktioner →

Anpassa våra torg, parker, gator, stråk och platser mot att de ska kunna användas av alla.

Påkalla nyfikenhet och bidra till upplevelser med det lekfulla och oväntade i stadskärnan →

Möjliggöra för konst och kulturella värden i stadskärnan

Öka känslan av trygghet i stadskärnan →

Främja mänsklig närvaro genom att utveckla platser och miljöer där människor vill uppehålla sig.

Upprätthålla och förädla stadskärnans skönhet

Texten uppdaterad 2023-08-17

Uppmärksamma, bevara och lyfta fram det som upplevs som vackert +

Hur vi når målet:

- I första hand restaurera och renovera istället för att byta ut. Gäller i synnerhet gamla byggnader, byggnadsdetaljer och material.
- Lyfta fram karaktärsbärande drag för trästaden.
- Studera närmiljöns olika värden och uttryck innan beslut om färg- och formspråk för varje enskilt objekt som ska läggas till i stadsmiljön.
- Tänka på vad varje enskilt tillägg gör för stadskärnans samlade uttryck och för betraktarens intryck.

Hur vi följer upp målet:

- Göra stickprov bland byggloven i stadskärnan för att kunna utvärdera om karaktärsbärande drag lyfts fram i utformningen.

Hålla en linje med svart färgsättning på gjutgods och utrustning i stadskärnan +

Hur vi når målet:

- Lackera eller måla gjutgods eller metall i kulören RAL 9005 Jet Black.

Hur vi följer upp målet:

- Inventera möbler och utrustning i stadskärnan årligen.

Välja material och formspråk som håller över tid

Hur vi når målet:

- Använda trästaden som bas vid val och utformning av nya tillägg i stadsmiljön.
- Sträva efter mjukhet i konturer, detaljer och färgsättning.
- I första hand välja FSC-certifierat (varor av trä som kommer från ett ansvarsfullt skogsbruk) och linoljeimpregnerat trävirke (skandinavisk furu och ek) samt nordiskt stål, järn och aluminium till möbler och utrustning.
- Använda svensk, gärna begagnad, natursten.
- Använda stenmjöl och andra krossprodukter från lokal täkt.

Hur vi följer upp målet:

- Verka för att arkitekt/landskapsarkitekt ska medverka som sakkunnig i byggprojekt i stadskärnan.
- Göra stickprov bland bygglov och bygghandlingar för att kunna utvärdera om målsättningen för material och formspråk är uppfylld.

Bevara och utveckla stadskärnans gröna värden

Hur vi når målet:

- Sköta stadskärnans träd och planteringar med god omsorg och hög kvalitet.
- Inventera och ta fram en vårdplan för stadskärnans träd, alléer, trädgårdar och parker.
- Reservera tillräckliga utrymmen för nya stadsträd, i såväl planskede som projektering.
- Välja ut nya träd med hänsyn till platsens eller gaturummets skala och till trädets fullvuxna form och krona, i samråd med kommunens landskapsarkitekter.
- Sätta rätt växt på rätt plats. Stadsmiljön är varm och torr, nytt växtmaterial ska kunna trivas med den enskilda platsens förutsättningar.
- Komponera praktplanteringar med växter som ger upplevelser över hela året, från bladrosett och knopp till blomma och vinterståndare.

Hur vi följer upp målet:

- Utvärdera trädkrontäckning i stadskärnan.
- Inventera kvaliteten på stadskärnans träd och planteringar årligen.
- Göra stickprov bland detaljplaner för att kunna utvärdera om målsättningen för grönytor är uppfylld.

Förbättra och tillgängliggöra stadskärnans funktioner

Texten uppdaterad 2023-08-17

Anpassa våra torg, parker, gator, stråk och platser mot att de ska kunna användas av alla, oavsett ålder och funktionalitet +

Hur vi når målet:

- Alltid tillämpa ett jämlikhetstänk när vi gestaltar om en plats eller placerar ut nya möbler eller ny utrustning.
- Utforma platser och stråk med tydlighet, enhetlighet och orienterbarhet i fokus.
- Komplettera ojämn markbeläggning med jämn dito.
- Skapa en jämn och avskärmad belysningsnivå över hela stadskärnan.

Hur vi följer upp målet:

- Regelbundet inventera tillgängligheten på offentliga ytor.

Arbeta med enkelt avhjälpta hinder för en tillgänglig utemiljö: armstöd, rätt lutning, lite extra utrymme och bra belysning kan göra stor skillnad +

Hur vi når målet:

- Skapa allmänna platser och stråk som alla kan använda och ta sig fram på.
- I möjligaste mån välj möbler som är tillgängliga med armstöd, ryggstöd och sits i rätt höjd.
- Kontrastmarkera trappor och ramper.
- Komplettera trappor och ramper med ledstänger där det saknas.

Hur vi följer upp målet:

- Använda en checklista för tillgänglighet vid utformning av platser, stråk och möbler.

Främja mänsklig aktivitet och minska barriärer genom att optimera placering av olika element i stadsrummet

Hur vi når målet:

- Skapa sammanhängande stråk med tydliga gångzoner och möbleringszoner.
- Studera samspelet mellan stadsrummets olika komponenter och objekt i relation till stadsmiljöns läsbarhet för olika målgrupper.
- Hålla gångytor fria från hinder.

Hur vi följer upp målet:

- Regelbundet inventera användbarheten och framkomligheten på offentliga ytor.

Påkalla nyfikenhet och bidra till upplevelser med det lekfulla och oväntade i stadskärnan

Texten uppdaterad 2023-08-17

Lekmiljön i Järtas park berättar om stadens historia.

Möjliggöra för konst och kulturella värden i stadskärnan

Hur vi når målet:

- Öka samverkan mellan kommun, föreningsliv och civilsamhälle för att inkludera konsten i stadsplanering och gestaltning av offentliga utemiljöer.
- Anpassa nya konstverk efter den enskilda platsen, tiden och situationen.
- Visa upp och berätta om stadens historia på ett pedagogiskt sätt i den offentliga miljön.

Planera den allmänna platsmarken med flexibilitet för evenemang, tillfälliga installationer och dynamisk möblering

Hur vi når målet:

- Gestalta större offentliga ytor med möjlighet till flexibilitet.
- Skapa ytor som är fria för användare att själva fylla med innehåll.

Utgå från barns och ungas perspektiv i stadsrummet

Hur vi når målet:

- Alltid tillämpa ett jämlikhetstänk när vi gestaltar om en plats eller placerar ut nya möbler eller ny utrustning.
- Involvera barn och unga i planering och utförande av offentliga platser.
- Tillämpa barns perspektiv vid val av möbler och möblering, att försöka se stadsmiljön, i stort såväl som smått, genom barnens ögon.

Spetsa innerstadens säsongsinriktade utsmyckningar

Hur vi når målet:

- Klä stadskärnan i säsongsbaserad kostym inför varje årstid.
- Låta säsongsplaneringarna följa ett nytt och tydligt tema varje år.
- Öka samverkan mellan kommun och näringsliv.

Öka samverkan mellan olika förvaltningar och med näringslivet för att hitta möjligheter och lösningar

Hur vi når målet:

- I samband med omgestaltning och ombyggnation av offentlig platsmark i stadskärnan bör samtliga berörda kommunala enheter och privata verksamheter ges möjligheten till dialog och att komma med synpunkter.

Öka känslan av trygghet i stadskärnan

Texten uppdaterad 2023-08-17

Främja mänsklig närvaro genom att utveckla platser och miljöer där människor vill uppehålla sig, oavsett årstid eller dygnstid

+

Hur vi når målet:

- Gestalta vistelse- och aktivitetsfrämjande platser som är intressanta året runt.
- Inkludera en mångfald av sittmöjligheter.
- Öka säkerheten för gångtrafikanter.
- Utveckla ljussättningen.
- Tillhandahålla rena och trygga offentliga toaletter på välfrekventerade platser och längs stråk.

Hur vi följer upp målet:

- Genomföra undersökningar om upplevd trygghet.
- Ta fram statistik per område i stadskärnan.

Utveckla stadskärnans orienterbarhet

+

Hur vi når målet:

- Gestalta tydliga stråk, platser och möbleringszoner.
- Placera ut vägvisningsskyltar längs frekventerade stråk.
- Tydliggöra var parkeringsmöjligheter finns och hur stora ytorna är.

Hur vi följer upp målet:

- Genom att följa stadsmiljöprogrammet.
- Regelbundet inventera användbarheten och läsbarheten på offentliga ytor.

Främja upplevelsen av en inkluderande och jämlik stadskärna

Hur vi når målet:

- Förbättra framkomligheten genom jämnare markbeläggning, enhetlig gatunivå och kontraster.
- Välja soffor med tillgänglighetsanpassade rygg- och armstöd samt förhöjd sits.

Hur vi följer upp målet:

- Använda en checklista för tillgänglighet vid utformning av platser, stråk och möbler.
- Regelbundet inventera tillgängligheten på offentliga ytor.

Upprätthålla en hel, ren och välskött stadskärna

Hur vi når målet:

- Upprätthålla en hög skötselnivå.
- Optimera placeringen av skräpkorgar och källsortering på frekventerade platser och stråk.
- Gestalta ytor som kan skötas enkelt och effektivt.
- Åtgärda trasig utrustning, skadegörelse och klotter så snart det är möjligt.

Hur vi följer upp målet:

- Regelbundet inventera skötsel och skick på offentliga ytor.

Karaktär och identitet i Alingsås stadskärna

Sammanfattningen av de olika egenskaper som utmärker, kännetecknar och särpräglar en stad är det som utgör stadens karaktär. Stadens identitet kan i sin tur beskrivas som invånarnas identitet som Alingsåsare, det vill säga invånarnas självbild i relation till staden. Stadskärnan spelar en betydande roll för Alingsås karaktär såväl som identitet eftersom det är här många människor möts, handlar och verkar.

Texten uppdaterad 2023-08-17

Syftet med att beskriva de olika beståndsdelarna i Alingsås stadskärna är att dessa delar behöver beaktas och relateras till för att kunna säkerställa en harmonisk och balanserad utveckling av stadskärnan.

Karaktär i stadskärnan

De fysiska egenskaper som utmärker, kännetecknar och särpräglar en stad formar tillsammans stadens karaktär. De karaktärsbärande drag som presenteras här utgör nyckelvärden som vi gemensamt, som kommun, näringsidkare och fastighetsägare, bör sträva mot att upprätthålla i Alingsås stadskärna.

Karaktärsbärande drag i stadskärnan:

- Trästaden – historia, skala och omsorg om detaljer
- Den varma paletten – mångfald, glädje och trevnad
- Torgaxeln – dignitet, aktivitet och öppenhet
- Vattnet – dragkraft, naturbild och ro

Stadskärnans identitet

Stadens identitet kan beskrivas som relationen mellan en stad och dess invånare, det vill säga invånarnas identitet som Alingsåsare. Alingsås stadsmiljöprogram ska vara ett verktyg för att förstärka stadens identitet i stadsmiljön.

Identitetsbärande drag i stadskärnan:

- Småstaden – närhet, charm och möten på Kungsgatan
- Fikastaden – industrihistoria och kulturfenomen
- Potatisstaden – experimentlusta och grönt kulturarv
- Evenemangsstaden – lokal drivkraft och ljus i världsklass

Trästaden – historia, skala och omsorg om detaljer

Alingsås stad präglas av sitt historiska arv och stadskärnan är utpekad som riksintresse för kulturmiljövården i Västra Götalands län. Riksintresset omfattar innerstadens låga träbebyggelse med sina hantverks- och handelsgårdar från 1700- och 1800-talet, samt representativa institutionsbyggnader i stenhusarkitektur från sekelskiftet 1900.

Trästadsbebyggelsen utgör en påtaglig fond var du än befinner dig i stadskärnan. Byggnader, gårdar, färgsättning och detaljer bidrar med stor variation inom ramen för trästadens skala och proportioner och samspelar med stadskärnans vegetation, markmaterial, utrustning och belysning för att skapa en vacker helhet.

Karaktärsbärande drag för trästaden:

- Rutnätsystemet som utgör stadskärnans struktur.
- Arkitektur med skala, proportion och perspektiv i nära relation till människan.
- Traditionella och hållbara material som åldras vackert.
- En mjukhet i arkitekturens konturer, detaljer och färgsättning.
- Omsorg i val och utformning av detaljer.
- Närvarande grön struktur mellan byggnader och i offentliga rum.

Gammal trästadskarakter på Plangatan.

Den varma paletten – mångfald, glädje och trevnad

De trä-, tegel- och stenhus som utgör stads kärnan är målade, murade eller putsade i en varm, varierad och välkomnande kulörpalett. Byggnadernas tak i tegel eller ärggrön plåt och stadens stenbeläggningar i röd och grå Bohusgranit samspelar fint med byggnadernas material och kulörer.

Tillsammans formar dessa delar i stadsbilden en harmonisk helhet.

Karaktärsbärande drag för kulörer och material:

- Mångfald av kulörer med basen i historisk färgsättning och traditionella pigment.
- Varma nyanser ur färgspektrat. Inslag av gult eller rött i grundfärgen får den att dra mot värmen.
- Detaljer och utrustning i svart smide.
- Mjukt nedsliten kullersten och gatsten med vacker patina.
- Grönska.

Torgaxeln – dignitet, aktivitet och öppenhet

Stora torget och Lilla torget utgör tillsammans med Museiparken och Lillån ett öppet och pampigt stadsrum där lägre trähus möter högre stenhus och där de offentliga ytorna ramar in av träd. Trapporna vid Lillån utgör axelns lågpunkt och naturliga samlingsplats eftersom torgytorna idag upptas av bilparkering. Museiparken är en grön oas med plats för vila och kultur.

Delar av torgen används ibland till handel och evenemang.

Karaktärsbärande drag för torgaxeln:

- Öppet offentligt rum med två torg, en park och Lillån i ett sammanhang.
- Gammal kullerstensbeläggning och nyare stråk av smågatsten på Stora torget.
- Nyare granithällar och gatstensbeläggning på gator och gångbanor.
- Arkitektonisk grönska med inslag av praktplanteringar.
- Byst i brons av Jonas Alströmer, på sockel av sten med plantering runt.

Vattnet – dragkraft, naturbild och ro

Gerska ström eller Lillån formar, tillsammans med ett pärlband av stora träd, ett blågrönt stråk i stads kärnan. Stensättningen och rätningen av ån utfördes under första hälften av 1700-talet. I samband med detta anlades också små trappor längs vattnet som användes till tvätt. De stora trapporna på var sida ån mellan torgen är en välanvänd samlingspunkt som anlades 2003.

Karaktärsbärande drag för vattnet i stads kärnan:

- Grönblått band genom stads kärnan med en sinnebild av natur. Bandet är delvis hårt (stenlagt, murar) och delvis mjukt (naturlig grön kant). Variationen genom staden är bra för olika karaktär längs ån.
- Spegeleffekt med känsla av rymd.
- Drar till sig både människor och djur.
- Rogivande kontrast till den stensatta omgivningen.
- Broar med berättelser om stadens historia.

Småstaden – närhet, charm och möten på Kungsgatan

Alingsås är den lilla staden med närhet mellan fysiska platser såväl som mellan människor. Stads kärnan, och i synnerhet Kungsgatan, är en levande mötes- och handelsplats som lyckas stå stadigt i samtiden med charmen från äldre tider intakt. I småstaden finns möjligheter att flanera såväl som att stanna till och mötas eller sitta ned och betrakta. Med byggnadernas smaskalighet och höga detaljeringsgrad som fond och med motortrafik reglerad efter människan är Alingsås stads kärna en trivsamt och avslappnad livsmiljö.

Identitetsbärande drag för småstaden:

- Nära
- Cykelstad
- Mysig
- Igenkännande
- Omsorgsfull
- Pittoresk
- Traditionell

Folkliv på Kungsgatan.

Fikastaden – historia och kulturfenomen

Alingsås är vida känd som fikastaden med sina många bagerier och kaféer. Idag finns inte många av de klassiska kaféerna och arbetarfiken bevarade, men fikakulturen lever i allra högsta grad kvar bland stadens invånare och besökare.

Sedan 2016 lockar fikavandringar tusentals besökare till Alingsås kaféer. Fikavandringen som turistattraktion har synts både i nationella och internationella medier vilket gör den till en betydelsefull profilbärare för fikastaden Alingsås.

År 2023 var det 290 år sedan det första bageriet öppnade i Alingsås då Anders Sundgren öppnade sin bageribod på Stora torget.

Identitetsbärande drag för fikastaden:

- Social
- Kulturell
- Avkopplande
- Njutning
- Vardagsrum
- Livsstil

Café Viola, Alingsås äldsta kafé från 1889.

Potatisstaden – experimentlusta och grönt kulturarv

Jonas Alströmer var en entreprenör med drivkraft att lära, att undersöka och att utbilda. Han föddes 1685 i Alingsås och det var på hans ägor i staden som han, efter sina resor och utbildningar utomlands, började odla bland annat potatis. Jonas engagerade sig i att sprida potatisens värde som råvara då han såg många fördelar och möjligheter med knölna.

Potatisen är fortfarande starkt förknippad med Alingsås. Varje år hålls Potatisfestivalen i juni månad där stadens invånare och besökare traditionsenligt bjuds på potatis och sill för att fira en älskad knöl.

Identitetsbärande drag för potatisstaden:

- Experimentlusta
- Drivkraft
- Grön
- Historisk
- Kulinarisk

Byst i brons av Jonas Alströmer på Stora torget.

Evenemangsstaden – lokal drivkraft och ljus i världsklass

Sedan drygt tjugo år tillbaka är Lights in Alingsås en viktig del av Alingsås identitet som evenemangsstad. I oktober månad varje år blir stadskärnan inte bara en upplevelse och mötesplats kring internationell ljusdesign utan involverar också lokala butiker, caféer och restauranger, föreningar och företag som bidrar med olika upplevelsevärden på temat ljus. I samband med Lights tillkommer flera mindre evenemang knutna till huvudevenemanget såsom loppet Running Lights och olika utställningar och konserter.

Andra evenemang som engagerar näringsidkare, invånare och besökare är Christmas Lights, Potatisfestivalen, torghandel, alléloppis, matmarknader och fikavandringar.

Identitetsbärande drag för evenemangsstaden:

- Attraktiv
- Glad
- Levande
- Spännande
- Dynamisk

Riksintresset Alingsås stadskärna

Det är stadens karaktär och kulturhistoriska värden som ligger till grund för stadsmiljöprogrammets riktlinjer. Med mänskliga proportioner och historisk kontinuitet skapar stadskärnan goda förutsättningar för fysiska möten, trygghetskänsla, social närhet och lokal identitet.

Texten uppdaterad 2023-09-08

Alingsås är en gammal stad med höga kulturhistoriska värden. För att stadens utformning ska kunna upprätthålla en hög attraktivitet behövs förståelse för de kulturhistoriska värdena. Hänsyn behöver tas gentemot den befintliga bebyggelsens karaktär för att främja en rättvis och harmonisk utformning som kan ge skäl till epitetet Västsveriges vackraste kulturstad.

Riksintresset Alingsås stadskärna

Alingsås kännetecknas av sin gamla, låga träbebyggelse och stadskärnan är med sina höga kulturvärden utpekad som riksintresse för kulturmiljövården. Tillsammans med senare stenarkitektur, också den med stora kulturvärden, visar bebyggelsen de olika omständigheter under vilka människor genom tiderna levtt och verkat och hur staden formats genom dem. Den småskaliga stadsmiljön ger med sina gamla hantverks- och handelsgårdar, torg, kaféer, livliga handelsstråk och trädgårdsvillor staden sin särprägel. Med mänskliga proportioner och historisk kontinuitet skapar stadskärnan goda förutsättningar för fysiska möten, trygghetskänsla, social närhet och lokal identitet.

Kulturarvet och de kulturhistoriska värdena är ändliga resurser. För att ta vara på kvaliteterna i Alingsås stadskärna behöver underhåll och eventuella förändringar i den fysiska miljön göras med varsamhet och eftertanke. Regleringar i lagar och bestämmelser finns för hur kompletteringar och förändringar ska hanteras för att bevara kulturvärden. Många byggnader är skyddade i detaljplan och det krävs bygglov för ändringar och tillbyggnader samt anmälan för vård och underhåll av kulturhistoriskt utpekade byggnader. I bygglovsprocessen uppmärksammas och tillvaratas olika antikvariska aspekter. Vid behov av underhåll för sin byggnad är det därför bra att kontakta bygglovsenheten i god tid innan materialinköp och arbete påbörjas, då lagen bland annat anger att underhåll ska ske så att kulturvärdena består och inte förvanskas eller försvinner.

[Kontakta bygglovsenheten](#)

Det är stadens karaktär och kulturhistoriska värden som ligger till grund för stadsmiljöprogrammets riktlinjer för stadskärnan. De ska fungera som stöd i arbetet för en fortsatt attraktiv och kulturhistoriskt värdefull stad.

Bebyggelsen

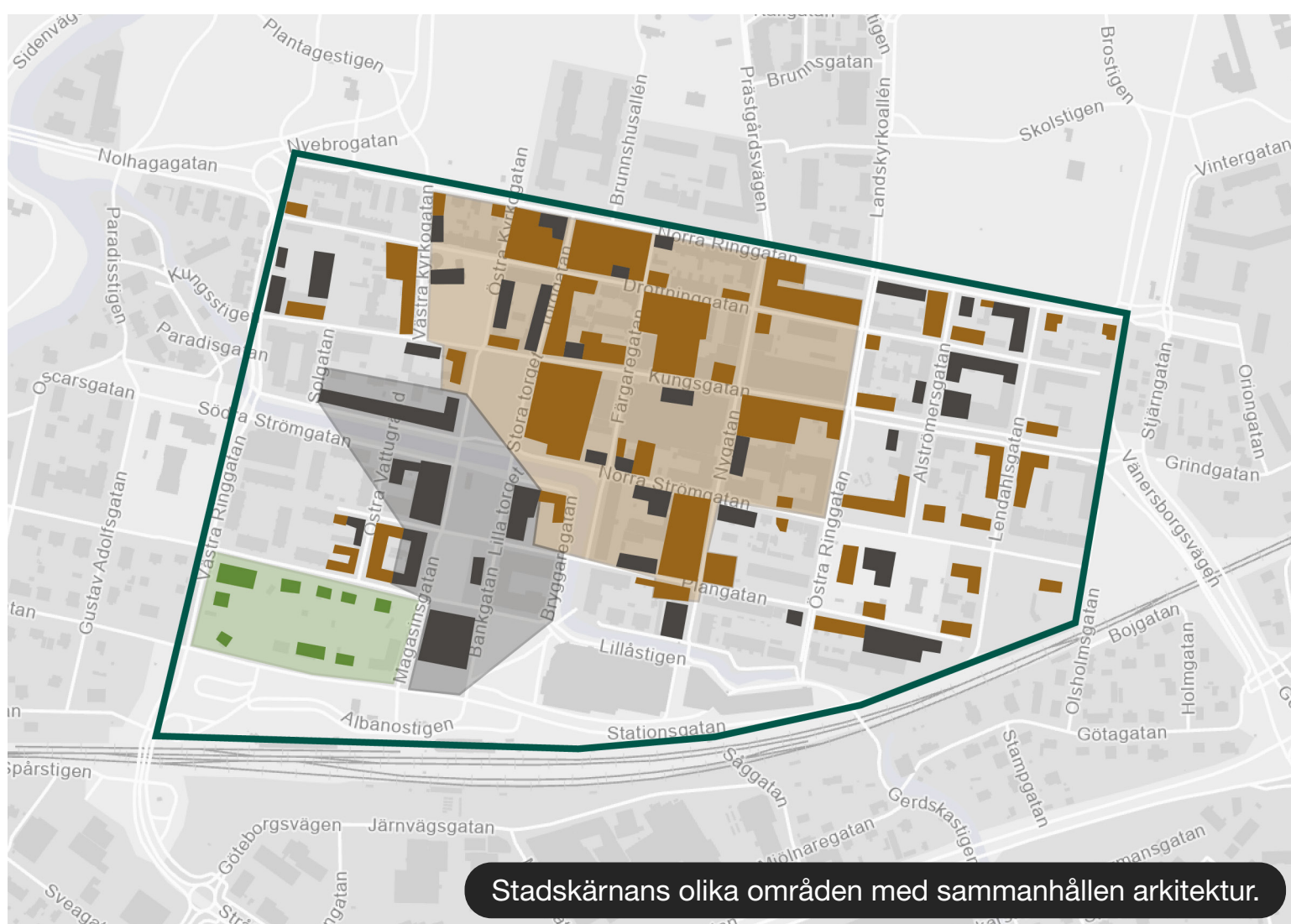
Bebyggelsen i Alingsås stadskärna hänvisas ofta till som trästad, men utgörs ungefär till hälften av stenstad där många epokers arkitekturstilar finns representerade. Det som kanske framför allt knyter ihop kvarterstaden och skapar en enhetlig karaktär med viss variation är kvarterens skalor, färgsättning och taklandskap, jämte variationer av klassicistiska formspråk fram till och med 1920-talets byggnation.

Stadens tidigare karaktär av både handels- och hantverksstad återspeglar sig i bebyggelsen. Skillnader märks bl a i byggnadernas och gårdarnas utformning. Av stadskärnans äldsta bebyggelse från tiden före de stora bränderna på 1700-talet finns inte mycket bevarat. Däremot finns ett stort antal trähus från 1800-talet. Dessa är huvudsakligen belägna i kvarteren utmed Kungsgatan, Drottninggatan och Norra Ringgatan i stadskärnans västra del. Många av husen är representativa för den låga trästaden ifråga om byggnadshöjd, takvinklar, fasadmateriäl, fönsterstorlekar och färgsättning.

Den yngre träbebyggelsen finns framför allt koncentrerad till kvarteren Oxen, Tjuren, Kråkan, Norden och Järta i stadskärnans östra del. De flesta är rena bostadshus i 2-2,5 våningar som uppfördes enligt Wästfeldts plan runt sekelskiftet 1900. I stadskärnans sydvästra del är kv Trädgården ett gott exempel på "villakransen" som byggdes i början av 1900-talet.

Ändrade användningssätt under 1900-talet har inneburit att den gamla bebyggelsen delvis ändrat karaktär. Förändringarna har i första hand bestått i att stora butiksfönster tagits upp i bottenvåningarna. Byggnadernas andra våning har i allmänhet ett mer ursprungligt utseende. Under 1970- och 80-talen har ett antal hus också förändrats på tredje våningen genom att takkupor tagits upp och vindar inretts till bostäder.

Nyttillskott i bebyggelsen har också förändrat stadskärnans karaktär. Den vid sekelskiftet 1900 väl sammanhållna och småskaliga trästaden har successivt förändrats genom nya byggnader som i form, volym och material helt skiljer sig från den äldre bebyggelsen. Exempel är mindre stenhus i tre eller fyra våningar från tidigt 1900-tal och större sådana från tiden 1950-80. Ännu återstår dock ett antal enhetliga miljöer med ett relativt intakt trähusbestånd. Exempel på detta är östra sidan av Stora Torget, partier utmed Drottninggatan och i viss utsträckning också utmed Kungsgatan.

- Trästad
- Stenstad
- Trädgårdsstad

Kvarterstaden

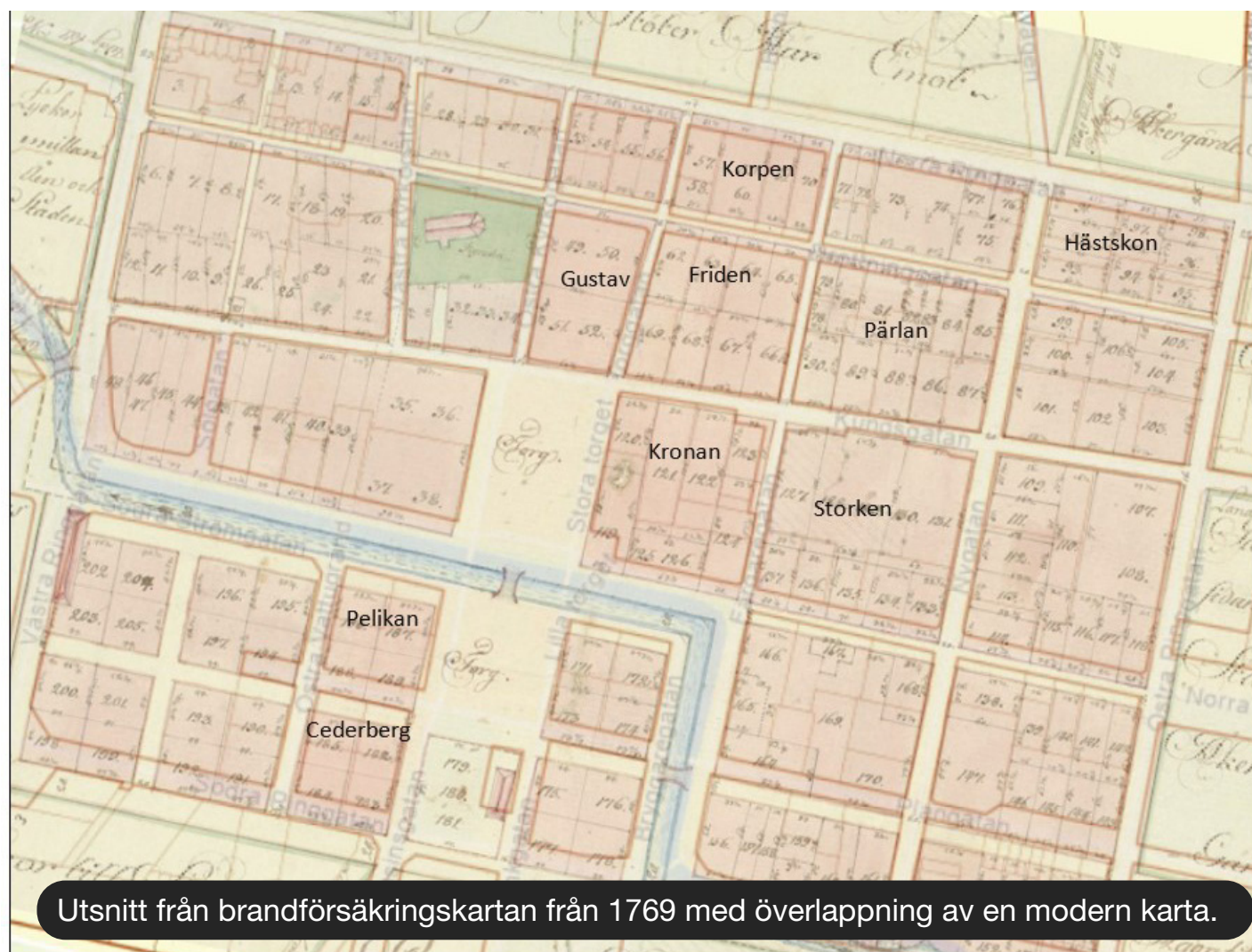

Gatustrukturens rutnät, vars ursprungliga rutnätssystem är från 1600-talet, är en av de främsta orsakerna till att Alingsås stadskärna har pekats ut som riksintresse för kulturmiljövården.

Alingsås äldsta bevarade delar är sannolikt stadskärnans nordvästra del. De tidigaste kartorna och stadsplanerna från 1700-talets första hälft visar Alingsås äldsta rutnät som oregelbundet, vilket daterar planen till tidigt 1600-tal. Långgatorna Kungsgatan och Drottninggatan korsades på ojämna avstånd av sneda gator, vilket fortfarande kan anas genom de bevarade Västra respektive Östra Kyrkogatan samt Torggatan. Gator och gränder löpte inte alltid genom hela stadsområdet och de smala, avlånga fastigheterna sträckte sig genom hela kvarteret, där gårdstomtens längd utmed gatan endast obetydligt översteg bostadshusets bredd, som var vanligt före 1620.

Efter de stora bränderna 1724 och 1749 rättades såväl Gerdiska ström som rutnätsplanen upp något, framför allt genom att rutnät söder och öster om ån tillkom. Detta nya rutnät förhöll sig rätvinkligt gentemot Lillån. På den geometriska kartan från 1769 har staden därför en mer rätvinklig rutnätsplan och många av de långa fastigheterna har delats.

Om vi låter dagens karta överlappa den gamla brandförsäkringskartan från 1769 resulterar det i vissa förskjutningar, då lantmätarna på 1700-talet inte hade lika exakta instrument som vi har idag. Vi kan dock se hur gatunät och kvartersindelning stämmer överens, bortsett från den norr om Solgatan löpande Solgränd, som förr skapade fler kvarter. Likaså syns också hur fastighetsindelningarna har bevarats respektive förändrats. Flera hela kvarters ägogränser är i princip orörda, såsom Kronan, Korpen och Cederberg. Vissa andra kvarter har sina fastighetsindelningar något förändrade, men har i huvudsak kvar sina indelningar. Exempel på detta är Kvarteren Gustaf, Friden, Storken (södra delen), Hästskon, Pärlan och Pelikan. Intressant nog är det de västra delarna som utmärker sig igen, det är där som de helt orörda fastighetsindelningarna i hela kvarter återfinns.

Utsnitt från brandförsäkringskartan från 1769 med överlappning av en modern karta.

Gårdarnas utformning präglades av den verksamhet som var knuten till de inre gårdsutrymmena. Antalet hus på de gamla tomterna hängde samman med vilken typ av verksamhet som bedrevs. Inne på gårdarna fanns ofta särskilda gårdshus av lägre kvalitet med små bostadslägenheter.

Kvarteren Kronan och Pärlan är gamla handelsgårdar som ännu finns bevarade. De hade handelsbod och bostäder liggande utmed gatan. Handelsbodarna skulle synas och vara lättillgängliga för att optimera handeln. Samtidigt hade gårdarna behov av stora lagerutrymmen och plats för många besökare. På de kringbyggda gårdarna fanns därför magasin och uthus som fungerade som dåtidens parkering. Där stallade omlandets bönder sina hästar och vagnar vid stadsresorna. Vissa hantverk, som exempelvis garverierna, var särskilt utrymmeskrävande med flera magasin och verkstadslokaler liggande runt den kringbyggda gården. De gamla hantverksgårdarna låg mer perifert i kvarteren mellan Drottninggatan och Norra Ringgatan. Där var det bostäderna som låg utmed gatan, medan det dagliga arbetet skedde i verkstäderna och magasinerna, som grupperade sig runt den inre gården. De skulle inte synas, och man kan också tänka sig att ljudet från verksamheterna dämpades något ut mot stadens övriga liv och verksamhet. Det förekom också att en mindre lokal i bostadshuset utnyttjades som handelsbod, till exempel läderhandel. Särskilt utrymmeskrävande hantverk var garverierna, som var ovanligt många för en stad av Alingsås storlek.

Varje gård avgränsades gentemot grannarna genom uthus och höga plank och bildade på så sätt en mindre enhet. I Alingsås byggnadsordning från 1899 föreskrevs att en infartsväg om minst 2,1 meter skulle finnas till varje gårdstomt. Den intimitet som uppstod genom avgränsningen med plank och uthus, underströks ytterligare av den rika vegetationen (träd, buskar och planteringar) och kullerstensbeläggningen. De välansade gårdarna fungerade som kompletterande uterum till de små bostadsutrymmena inomhus. I gårdsrum som omväxlande begränsas av byggnader, plank och vegetation, finner man fortfarande mycket av gammal småstadskultur. Exempel på gårdar med denna karaktär finns exempelvis i kvarteren Hägern, Hästskon, Kämpen och Hill. En förändring kom under 1920-talet, då kvarteren öppnades och gårdsbebyggelsen försvann. Exempel på detta finns i kvarteren Oxen och Järta.

Norinderska gården.

Innergård, Korpen 6, Drottninggatan.

Trästaden

En stor del av stads kärnans bevarade träbebyggelse är 2-3 våningar hög med fasader i ljusa linoljekulörer och med något mörkare, alternativt vita, listverk och detaljer. De bäst bevarade delarna av den äldsta träbebyggelsen finns norr om respektive nordväst om Stora torget. Träbebyggelsen återspeglar Alingsås historia av handel och hantverk.

När Alingsås lågskaliga bebyggelse uppfördes fram till 1900-talet var trä det allmänna byggnads- och fasadmaterialet, liksom i landet i övrigt. I de skogrika delarna av Sverige har trä länge varit ett självklart byggnadsmaterial och traditionen att bygga i trä har utvecklat olika byggtkniker. Knuttimrade byggnader, som många bevarade gamla trähus är byggda med, är kända sedan vikingatiden. Under 1800-talet kläddes allt fler byggnader in med träpanel. För Alingsås finns uppgifter om panelhus redan från mitten av 1700-talet.

Träpanelen gjorde både att huset blev tätare och att timret skyddades eftersom skadade delar av träpanel var mycket lättare att laga än att byta ut timmerstockar. Panelen fick också en mer anspråksfull gestaltning. Profileringar och fasningar av panelbrädor och lister gjorde den äldre panelarkitekturs detaljer mjuka i konturerna och bidrog till olika skuggverkningar i det skiftande ljuset under olika tider på dagen och året.

Profileringen på locklisterna bidrar till att kunna datera ett hus, tillsammans med andra stilelement och detaljer i panelarkitekturen. Bevarad panel från decennierna kring sekelskiftet 1700-1800 kännetecknas exempelvis av att panelens profilerade locklister var bredare och mindre välvda än de blev senare. Exempel på sådan panel kan ses på kvarteren Kristina respektive Gustaf. Panelfasader var vanliga långt in på 1920-talet, även på flerbostadshus i två eller flera plan. Tre typer av träpanel förekommer; stående, liggande och en kombination av båda. Den stående panelen är vanligast på hus i den äldre delen kring Drottninggatan, medan kombinationen av stående och liggande panel återfinns i den yngre bebyggelsen i kvarteren öster om Östra Ringgatan.

Ytterligare bilder att lägga till hemsidan om utrymme ges:

Det som här benämns stenbyggnader representeras av byggnader uppförda i sten, tegel, putsade stenhus eller reveterade trähus. De senare avses att efterlikna stenhus, exempelvis Väktaren 5.

Stenstaden är tydlig runt Lilla Torget och Museiparken där putsade byggnader av olika ålder och stil dominerar stadsrummet. Jämfört med träbebyggelsen är stenhusen ofta större och kan upplevas ha en större variation gällande fasadmaterial, taktyper och formspråk. I denna del av staden har byggnaderna fler våningar och ofta butikslokaler i bottenplan. Byggnaderna härrör främst från 1900-talets första decennier. Det dominerande fasadmaterialet utgörs av puts i olika utförande. Något lägre är stenhusbebyggelsens fortsättning norrut på södra delen av kvarteret Kristina längs Norra Strömgatan.

Puts

Det äldsta stenhuset vid Lilla Torget är den putsade museibygnaden på Lejonet 1 från 1731, som ursprungligen var Jonas Alströmers magasin. Med små spröjsade fönster, en något ojämnt putsad fasad och ockragul kulör bryter byggnaden av mot de mer moderna stenhusen runt omkring från 1900-talets första hälft. Grand hotell på Dryckeshornet 1, ritat 1911 av stadsingenjör S E Bengtsson, och det gamla Sparbankshuset i kvarteret Tygvävaren från 1901, ritat av arkitekten Ernst Krüger, är tydliga representanter för jugendstilen.

De putsade stenhusen längs Magasinsgatan väster om i kvarteren Cederberg (Lilla Grand) representerar en kvardröjande enkel form av 1920-talsklassicism och den efterföljande enklare och ofta ljusare modernismen. Typiska exempel på 1920-talets klassicism är den gamla saluhallen vid Stora Torget och den fina Palladiumbyggnaden på Nygatan. Med funktionalismen kom den vita eller ljusa enkla, avskalade putsen att ersätta nyklassicismen, som finns representerad i exempelvis kvarteret Gustaf. Exempel på funktionalismen kan vi se i kvarteret Kristina.

Tegel

Det finns i stadskärnan representanter för tegelarkitektur från såväl 1900-talets början som från dess mitt. Från 1910-talet kan nämnas det gamla bostadshuset i gult tegel i kvarteret Liljan. I kvarteret Friden finns ett exempel från 1920-talet med vacker tegelarkitektur. Fasaden är dekorerad med tandsnittsfris, rusticerande lisener och delvis kopparinklädda karnaper. I de östra delarna av stadskärnan finns typisk tegelarkitektur från 1900-talets mitt, exempelvis i kvarteret Kronan längs Färgaregatan, Södra Strömgatan, och kvarteret Hoppet.

Olika typ av material, kulörer, ytbehandlingar och murteknik skiljer olika stilar och uttryck åt inom tegelarkitekturen. Genom att välja olika kulörer och placeringar för stenarna i förbanden kan olika mönster och detaljer skapas. Exempel på detta kan ses på fasaden till den gamla brandstationen på Kristina 7, uppförd 1902.

Ibland används flera olika fasadmaterial tillsammans. Exempelvis kan grund och omfattningar till entré och fönster bestå av huggen sten medan sammanhängande fasadfält görs i puts och lisener och listverk sätts i tegel. Murbruken kan ha olika sammansättningar och kulörer.

Tegel är hållbart över tid, murbruket är det som brukar släppa först. Vid renovering är det viktigt att söka kunskap om befintligt material och att försöka få tag på samma eller likvärdigt material för att bevara ett så enhetligt och ursprungligt utseende som möjligt.

Putsade stenhus på Östra Kyrkogatan.

Spritputsad fasad på Plangatan.

Tegelfasad på Torggatan.

Tegelfasad på Kungsgatan.

Trädgårdsstaden

I stadskärnans sydvästra del är trädgårdsstaden representerad i kvarteret Trädgården. Västerut övergår stadskärnan i stadsdelen Sörhaga som i sin helhet är utformad som trädgårdsstad. Såväl kvarteret Trädgården som Sörhaga ritades in i stadsplanen 1909 av ingenjör Albert Lilienberg. Han blev känd som den svenska trädgårdsstadens främsta företrädare, just för att ha fört idealet trädgårdsstaden till Sverige efter idéer av britten Ebenezer Howard.

Kännetecknande för trädgårdsstaden är att huvudbyggnaderna ligger nära gatulivet, medan trädgårdarna är vända in mot kvarteret. Genom planbestämmelserna skulle tomterna fredas från att bebyggas både bakom och direkt framför villorna. Trädgårdarna var avsedda att få prunka i fred i mitten av hela kvarteret. Detta kom att skapa en större sammanhängande grönyta som en oas för rekreation enligt tidens ideal, där de gemensamma trädgårdarna än idag fungerar som kvarterets 'lunga'.

De byggnader som uppfördes efter denna stadsplan är från tiden kring 1920-talet och utgörs främst av putsbyggnader i tidstypisk stil, men byggnader med träfasad både från denna tid och från slutet av 1800-talet finns också representerade. Byggnaderna har ljus kulör i främst vitt, grått och gult samt sadeltak i olika varianter med traditionella tegelpannor.

Trädgårdsstaden vid Södra Ringgatan.

Tak kan ha olika utformning, lutning, kulör och material. Beroende på taklutningen blir taket och dess egenskaper olika framträdande, men generellt utgör taket en relativt stor del av blickfånget av en byggnad och påverkar därför till stor del hur man uppfattar den. Taket kallas ibland för byggnadens femte fasad. I en stad uppfattas taken som tydligast från större platser som torg och breda avenyer, då det krävs avstånd och ett större perspektiv för att uppfatta den sammanhängande bebyggelsen. Taken avslutar byggnaderna upp mot himlen och formar en siluett av staden eller stadsdelen.

Typ, material och vinkel

De i Alingsås vanligast förekommande typerna av tak är de valmade och ovalmade sadeltaken. På några byggnader finns tak där bara gavelspetsarna är valmade, t ex Rådhuset och Friden 8 vid Stora torget. De äldre taken har oftast rött, enkupigt tegel som är tillverkat vid Nolhaga tegelbruk. Takplåt förekommer på de yngre trähusen i kvarteren öster om Östra Ringgatan. Sadeltakens takvinkel varierar mellan 28 och 43 grader, med en tyngdpunkt runt 30-35 grader. Det förekommer också tornbyggnader med tornhuvar i plåt, en influens som kom från Amerika under sent 1800-tal.

Takkupor

Eventuella takkupor blir framträdande karaktärsdrag hos en byggnad. Historiskt sett inreddes vanligtvis inte vinden med undantag för mindre rum. Detta var på grund av svårigheter med utrymning och livräddning vid eventuell brand. Istället användes vinden för förvaring och från 1920-30-talen också som torkvind. För dessa ändamål krävdes endast minimalt med ljus, varför historiskt ursprungliga takkupor oftast är få och små. På en del byggnader i stadskärnan har nya, större takkupor tillkommit till följd av att vindarna inretts på senare tid, det medför att dagens lagstadgade krav på dagsljus styr storleken på fönstren.

Skorstenar

Skorstenar gavs ofta särskild omsorg och kunde muras med tegelornamentik för att bli till ett smycke på byggnaden. Det gav vacker yta, skuggverkan och en smäcker profil mot himlen. I nära anslutning till skorstenarna placerades ofta en så kallad sotarlucka, ett litet metallinfattat fönster, genom vilken sotaren kunde ta sig upp på taket för att sota skorstenarna. Exempel på detta finns på Kronan 15, där man dock har klätt in sotarluckan med plåt.

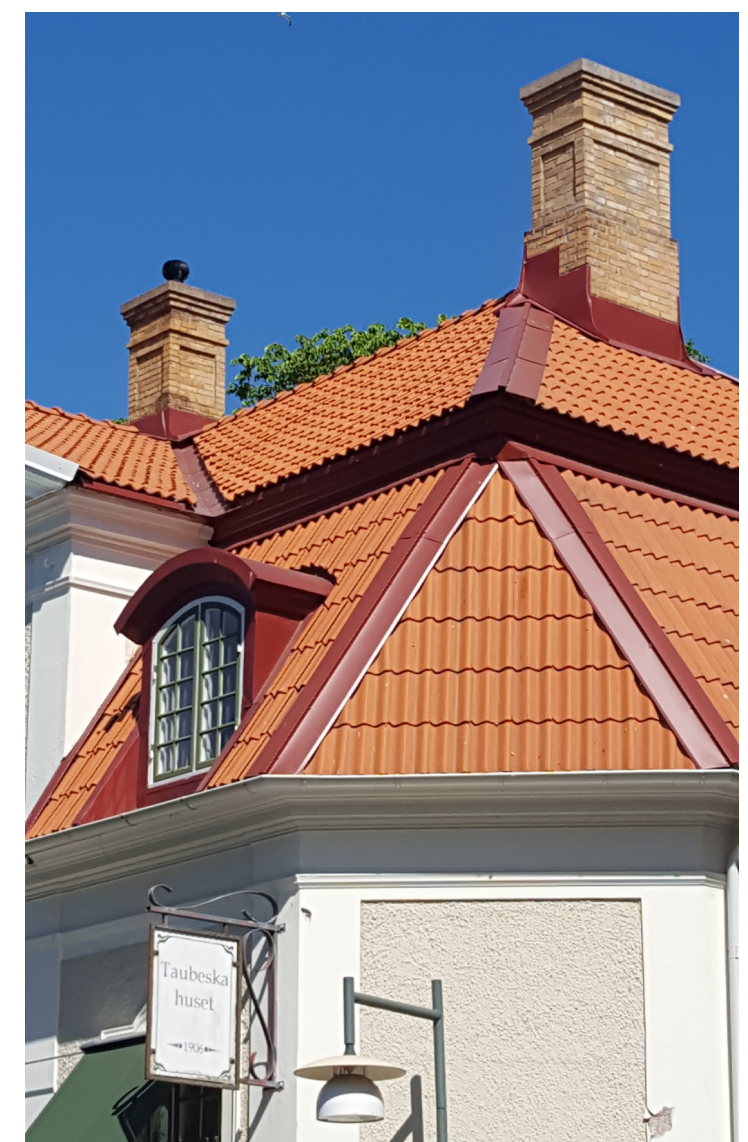

Rådhuset med valmade gavelspetsar.

Plåttak med tornhuv, Drottninggatan.

Ytterligare bilder att lägga till hemsidan om utrymme ges:

Entréer och fönster

Bostadshusens entréer förlades i allmänhet till gårdssidan, medan handelsbodarnas entréer vette direkt ut mot gatan. Ännu idag har husen utmed Drottninggatans norra sida slutna fasader med entréer endast genom portar och plank, som finns mellan tomterna.

Ytterdörrar var antingen av ramkonstruktion med fyllningar eller plankdörrar med klädsel av profilerade brädor och målade i en mörk kulör. Exempel på den förra typen finns i kv Korpen, Hästskon, och på Rådhuset. Exempel på den senare typen finns i kv Friden, Hästskon och Hägern.

Fönstren i den äldre bebyggelsen är dels sådana med mittpost och med spröjs som delar in fönstret i fyra rutor, dels sådana med två fasta spröjsar som delar in fönstret i sex rutor. Även korspostfönster med både mittpost och tvärpost, som delar in det i två rektangulära och två mindre kvadratiska lufter, är vanligt förekommande. Under det första decenniet på 1900-talet spröjsades de övre lufterna i mindre rutor i tidstypisk jugendstil. I områden med bebyggelse från denna tid är detta ett tidstypiskt inslag. Under den efterkommande tiden, nationalromantiken, spröjsades även de nedre lufterna i mindre rutor. Mittposten, liksom fönsterlisterna har ofta en invändes profilering som fasar av posten och tillåter mer ljus att flöda in. Det är en medveten kvalitetshöjande detalj, utöver att det också är dekorativt. Detta finns inte på nya, maskintillverkade fönster. Profilerade beslag förekommer fram till 1860-talet, därefter kom enkla fabrikstillverkade hörnjärn. Fönsteromfattningarna har vanligen gjorts tämligen enkla, men ändå fått varierande utformning. Ibland har de försetts med ett system av profilerade lister.

Ytterligare bilder att lägga till hemsidan om utrymme ges:

Färg och kulör

Idag är färgsättningen i stadskärnans träbebyggelse i allmänhet ljus, med vita listverk. Det var den dock inte från början. Under 1600-talet började målade hus förekomma i städerna i form av faluröd slamfärg, något som blev ännu vanligare under 1700-talet. Slamfärgen har konserverande egenskaper som skyddar mot röta och fäster bra på strävare ytor. Förutom skydd gav den mer färg än att bara stryka husen med tjära. Städerna skulle nu, åtminstone mot gatan, färgas röda för att se mer propra ut i stormaktstidens Sverige. Det var inte bara rutnätsstaden som skulle imponera på utländska besökare utan även välståndet, något som färgen symboliserade. Först under 1800-talets senare hälft började den dyrare linoljefärgen användas i städerna, och då återigen i första hand mot gatan. Linoljefärgen användes bara på släthyvlat panel, då ohyvlat panel krävde mer av den kostbara färgen för att täckas. På hyvlat panel räckte det med tunna lager. Gårdsfasaderna och gårdsbyggnaderna fick oftast behålla den billigare rödfärgen.

Färgpigment som användes i linoljan var framför allt vitt, grått och gult/ockra. Vitt bröts med grön umbra och resulterade i en varmgrå kulör. Starkare koncentrerade kulörer och kromoxidgrön kom senare, under slutet av 1800-talet. Vanligtvis målades fasad och fönsteromfattningar i samma kulör, medan fönsterbågar och dörrar/portar målades i en avvikande kulör (även engelskt rött, grönt och ibland blått). Detsamma gällde stenhusen, vars fasader generellt sett hade något dovare eller mustigare kulörer. Senare började även omfattningar på trähusen att målas i samma kulör som bågar och dörrar, men fortfarande var husen tvåfärgade. Under senare år har ett antal hus målats i tre färger; en färg på fasaden, en på omfattningar och en på fönsterbågar och dörrar. Sådana trefärgade fasader var tidigare mindre vanliga i Alingsås än i andra städer.

Riktlinjer för kvarter och byggnader i stadskärnan

Bebyggelsens utformning har stor betydelse för att bibehålla karaktären och identiteten i stadskärnan. Gestaltningen styrs av lagstiftning gällande kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och av visionen om Alingsås som västsveriges vackraste kulturstad.

Texten uppdaterad 2023-09-21

Ny och gammal bebyggelse vid Färgeribron.

Bebyggelsens utformning inom stadskärnan har betydelse för stadens bibehållna karaktär och identitet, men gestaltungsfrågor är också reglerade i lag:

- Plan- och bygglagen (PBL) 8 kap. 17 § anger att åtgärder ska ta hänsyn till karaktär och kulturhistoriska värden och att dessa inte får förvanskas.
- Miljöbalken (MB) skyddar kulturmiljöer och riksintressen mot påtaglig skada.

Lagskydden gäller såväl enskilda byggnader som bebyggelsemiljön som helhet, oavsett om det handlar om nya byggnader, tillbyggnader eller andra förändringar. Lagrum är alltid generellt formulerade för bred tillämpning. Riktlinjerna och gestaltungsprinciperna för Alingsås stadskärna är framtagna utifrån lokala behov och önskemål, samtidigt som de är förankrade i lagen.

De riktlinjer och gestaltungsprinciper som presenteras i programmet vilar på följande grundpelare:

- Stadskärnans karaktär och kulturhistoriska värden.
- Lagstiftning gällande kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.
- Visionen om Alingsås som västsveriges vackraste kulturstad med en attraktiv, tillgänglig och funktionell stadskärna med stark karaktär och identitet.

Underhåll, renovering, om- och tillbyggnad

För att stadskärnan ska upplevas som mysig, omhändertagen och attraktiv krävs att dess byggnader underhålls, vilket också är lagstadgat. Vård och underhåll handlar om att fortlöpande omhänderta sin byggnad utan att förvanska dess kulturhistoriska värden. Gammalt byggmaterial kan inte jämföras med standardiserade och industriellt tillverkade produkter. Ofta har det äldre materialet mycket längre hållbarhet, i många fall hundratals år, än exempelvis dagens snabbväxande trävirke eller fönster i aluminium, vilka endast har en garanterad livstid på några decennier. Förr användes bara naturliga byggnadsmaterial vilka åldras genom slitage och patina, vilket det finns många exempel på i Alingsås stadskärna. Sådan patina är oftast inte skadlig för byggnaden, utan tillför en dimension av kontinuitet i stadsmiljön.

Gamla byggnader och miljöer bidrar bland annat till upplevelser av historisk autenticitet och kontinuitet och bidrar till att placera människan i ett större tidsperspektiv. Den äldre hantverksskickligheten och kunskapen om olika materials egenskaper och användningsområden är en viktig aspekt att ta hänsyn till vid underhåll, renovering, om- och tillbyggnad. Vid byte till nya tak, fönster, dörrar och fasadmaterial går stora kulturvärden förlorade när det gamla och ofta vackert patinerade materialet tas bort. Nya komponenter har ofta andra proportioner, konstruktioner och material, vilket påverkar byggnadens karaktär och kulturvärden. Ofta försvinner också detaljer vid renovering, om- och tillbyggnad, vilka många gånger är värdefulla att bevara för att kunna tidsbestämma åldern på ett hus, såsom snickeridetaljer, beslag på fönster och dörrar eller tidsspecifika profileringar på träpanelens locklister. Byggnadens helhet är sammansatt av många detaljer, om de förändras så förändras också helheten. Innan åtgärder görs på äldre byggnader behöver därför bygglovsenheten kontaktas.

[Kontakta bygglovsenheten](#)

Genom varsamt underhåll och genom renovering med traditionella material och metoder kan byggnadens, närområdets och stadens genuina värden bevaras. Dessa värden går inte att återskapa om de en gång tagits bort. Många små, ogenomtänkta förändringar kan leda till att inte bara den enskilda byggnaden förvanskas, utan också att stadens autenticitet, läsbarhet och attraktionsvärden går förlorade.

Agenda 2030

Kulturarvet bidrar på olika sätt till att uppnå de nationella miljömålen i Agenda 2030. Att kontinuerligt underhålla och vårda fastigheten med traditionella material och metoder gör att redan investerade resurser tillvaratas och att livscykeln på byggnaderna förlängs. Dessutom undviks nyproduktion, som påverkar miljömålen negativt. Samtidigt som stadskärnans karaktär, kulturhistoriska värden och attraktivitet bevaras, så bidrar man alltså till att förbättra och uppnå miljömålen genom att underhålla sin byggnad på traditionellt sätt.

Fastighetsindelning

Att bevara fastighetsindelningen är en viktig förutsättning för att bevara småskaligheten i stadskärnan och för att bevara historiska spår som kan berätta om stadens uppbyggnad, liv och verksamheter. Fastigheterna är en del av kulturarvet, stadens karaktär och platsens kulturhistoriska värden. Sammanslagning av fastigheter är därför inte alltid lämpligt.

Gårdar

De slutna gårdarnas olika karaktär som handelsgård, hantverksgård, bostadsgård eller trädgård har genomgått omfattande förändringar under 1970- och 80- talen. Gårdshus har rivits, fastigheter sammanslagits och ny gårdsbebyggelse, med i första hand bostäder, har uppförts. De gårdar som fortfarande finns kvar är därför mycket viktiga att bevara.

Statliga direktiv har gett landets kommuner i uppdrag att förtäta städerna. Det är därför viktigt att hitta en balans mellan nybyggnation och nationellt kulturarv i Alingsås stadskärna.

För upplevelsen av stadskärnan är det viktigt att gårdarna inte är helt stängda, även om gårdarna är privata. Ofta ges en visuell koppling till gårdarna via portar, över plank eller genom öppna passager. Då kan gårdsbyggnader och växtlighet skymtas, och ibland tidstypiska markbeläggningar. Detta bidrar till allmän trivsel och till en gemytlig stämning i såväl trä- som stenstad. I fall där portgångarna har dörrar är det viktigt att dessa står öppna dagtid, men också att de inte byggs för.

Norinderska gården skymtar genom porten.

Gård längs Norra Ringgatan.

Trästadens byggnader

Husgrund

Husgrunden är en del av byggnadens kulturhistoriska värde och bidrar både till byggnadens och till stadsmiljöns karaktär. De äldsta husgrunderna består antingen av natursten eller huggen sten och bygger ofta ut något mer än husets stomme. Husgrunden vittnar om en byggnads ålder och om den byggnadsteknik som användes förr. Det är därför viktigt att bevara byggnadens gamla grund synlig.

Träfasad

Det är viktigt att det gamla materialet bevaras och finns kvar. Ofta valdes virket ut med stor materialkännedom och arbetet utfördes med god hantverksskicklighet. En gyllene regel är att bara byta ut sådant som är trasigt eller dåligt och hellre laga de skadade partierna än att byta ut hela panelen. Det gamla och nötta visar på autenticitet, byggnadens höga ålder och byggnadens dignitet som historisk plats, där många människor före oss har levt och verkat. Som med det mesta inom byggnadsvård dröjer det länge innan nytt material inte bara har patinerats på samma sätt som den äldre panelen, utan också sugit åt sig av och 'marinerats' i linolja från många decenniers ommålningar.

Vid om- och tillbyggnad bör panel från den vägg som öppnas för tillbyggnad återanvändas på den nya fasaden. Komplettera fasaden med ny panel med samma eventuella profilering på locklisterna. Det finns brädgårdar som kan ta fram och återskapa olika profileringar. Detta gäller även om exempelvis en fuktskadad del av panelen behöver lagas, vilket då oftast gäller nedtill på fasaden. Var noga med att bevara vattbrädorna nedtill, där sådana finns. De ger inte bara ett visuellt intryck av en jämn och dekorativ kant, utan fyller också funktionen att låta nederbörden rinna av istället för att sugas upp av panelens ändträ. Med rätt underhåll håller vattbrädan länge, och när den till slut behöver bytas, så är det lättare än att laga många panelbrädor.

Färgsättning

För ommålning av bostadshusen längs gatorna är linoljan viktig som färgtyp. Dess materialtekniska egenskaper gör bland annat att den tränger in i träet, vårdar det och skyddar mot fukt och regn. Linoljefärgen är den färg som använts traditionellt. Om gamla färglager finns kan de ge en indikation till historiskt lämplig kulör.

Till gårdshus gäller oftast faluröd slamfärg, som från 1850-talets mitt var den vanligaste färgen på ekonomibyggnader eftersom den var billigare och lättare att underhålla. Här är det viktigt att fortsätta med slamfärg. Om du en gång gått över till linolja, så fäster inte slamfärgen.

Det är viktigt att bevara både linoljefärgen och den ljusa färgskalan liksom kombinationen av fasadernas, listverkens och detaljernas kontrasterande kulörer. Denna karaktär är en del av den äldre träbebyggelsen och dess kulturhistoriska värden. Vid ommålning gäller, liksom vid annat underhåll, att underhållet sker på traditionellt sätt så att de kulturhistoriska värdena bevaras. Byte av kulör är bygglovspliktigt, kontakta bygglovsenheten för vägledning.

[Kontakta bygglovsenheten](#)

Varma kulörer längs Torggatan.

Ytterligare bilder att lägga till hemsidan om utrymme ges:

Stenstadens byggnader

Puts

Om putsade fasader spricker och puts lossnar behöver detta lagas, både för att det ger ett mer vårdat utseende, men framför allt för att skydda de exponerade ytorna, så att inte följskador uppstår. Idag finns många moderna material som säljs som underhållsfria eller fuktgenomsläppliga, men det är det traditionella, beprövade och patentlösa bruket och traditionell kalkfärg som är de rätta materialen för ett gammalt hus. Nya material som är starkare än de befintliga materialen kan ge effekter där själva lagningen på sikt kan vara det som finns kvar. Då har lagningen konserverats snarare än den befintliga putsen underhållits på ett lämpligt sätt. Den dag en nedknackning av putsen behöver göras för omputsning, ska ingen lagning vara så stark att den inte går att ta ner utan att skada underliggande material. Det är därför bättre att lagningsputsen är identisk med befintlig puts eller aningen svagare.

Kalkputsade fasader kan, om de är rätt utförda i rätt material, hålla i århundraden även om underhåll av färgskiktet behöver göras oftare. Färgskiktet kan hålla upp till 30-40 år. Om putsen behöver lagas behöver likadan puts användas, en analys av den befintliga putsen är därför bra att göra först. Dess sammansättning påverkar också vilken färgtyp som kan användas. Färgen måste andas för att inte skapa ett tätt skikt som gör att fukt inte tränger in i putsen. Behöver byggnaden putsas om helt används lufthårdnande kalkbruk med stor andel kalk, och inte hydrauliskt. Tiden för utförande är lämpligast under den varma, torra årstid som brukar infalla i maj-juni. Det är dock viktigt att känna till att putsen ska torka långsamt och behöver hålla en jämn, men kontrollerad fuktighet. Själva utförandet är också viktigt för att bevara fasadens karaktär. Som tidigare nämnts finns exempelvis slätputs och olika grovlek på spritputs, som använts för bland annat att skapa olika ytstruktur. Detta hantverk är viktigt att föra vidare vid både lagning och nyputsning.

För att få ett hållbart resultat är rådet att låta professionella hantverkare utföra såväl putsning som avfärgning och att vara noga med att anlita fackmän med erfarenhet av traditionell kalkputs. Ytterligare råd kan hämtas från Slöjd & Byggnadsvård på Näås, som är en del av Västra Götalandsregionen och Förvaltningen för kulturutveckling.

Tegel

Tegel är ett byggnads- och fasadmateriale som funnits under lång tid, men som blev vanligare under 1930-talet och framåt. Teglet bidrar till byggnadens karaktär och arkitektoniska stil genom kulör, dimensioner, hur det är murat i förband och genom eventuell tegelornamentik. Likaså bidrar murbruket till fasadens uttryck. Det är viktigt att bevara tegelfasaderna och inte putsa över dem.

Färgsättning

För färgsättningen på puts gäller vita, alternativt mustiga eller dova kulörer som beskrivits ovan, beroende på vilken byggnadsstil och epok som byggnaden representerar. Det är viktigt att färgsättningen stämmer överens med tiden och stilen, för att byggnadens karaktär och kulturhistoriska värden ska upprätthållas. Att byta kulör är bygglovspliktigt.

[Kontakta bygglovsenheten](#)

Putsade fasader längs Östra Vattugränd.

Ytterligare bilder att lägga till hemsidan om utrymme ges:

Trädgårdsstadens byggnader

Kvarteret Trädgården har olika historiska lager som representerar markanvändningen före och efter Albert Lilienbergs stadsplan, båda lager har höga kulturvärden för platsen och staden. Placeringen av villorna och trädgårdarna är av särskild betydelse, där villornas utformning som fristående byggnader bidrar till siktlinjer från gatan mot de lummiga trädgårdarna.

Det är viktigt att bibehålla grönytorna i trädgårdsstaden eftersom de har höga kulturhistoriska värden och präglar kvarterets karaktär som helhet. Trädgårdarna är ett viktigt inslag i stadsbilden och bildar en övergång till villastaden och stadsdelen Sörhaga. Att just Lilienberg har ritat den stadsplan som kvarteret Trädgården ingår i gör kvarteret än mer kulturhistoriskt intressant och tillför en extra dimension i dess kulturhistoriska värden.

Kvarterets tydliga prägel av trädgårdsstad med fristående villor har en helt annan karaktär än den intilliggande kvartersstaden, undantaget sydöstra hörnet av kvarteret där ett flerfamiljshus byggt i vinkel tillkom i slutet av 1900-talet. Vinkeln skapar en slutenhet mellan gaturum och baksidan av fastigheten, vilket ger denna del av kvarteret en mer stadsmässig prägel.

Arkitekturen i kvarterets bebyggelse speglar kvarterets historia. Särskilt längs Södra Ringgatan syns villornas tidsmässiga koppling till trädgårdsstadsidealet.

Förhållningssätt till byggnadernas underhåll görs på samma sätt som för trä- respektive stenstadens byggnader och färgsättningen bör hållas till ljusa kulörer. Att byta kulör är bygglovspliktigt.

[Kontakta bygglovsenheten](#)

Tak

Taket, byggnadens femte fasad, är inte bara betydelsefullt för karaktären utan är också en stilmarkör för såväl traditionell bebyggelse som historiska arkitekturstilar. En viktig riktlinje är att bevara såväl taktyp som taktäckningsmaterial och kulör. Takkonstruktionen och taklutningen bibehålls, då de uttrycker själva formen och volymen. Det vanligaste taktäckningsmaterialet är det traditionella, terrakottafärgade takteglet.

Vid underhåll av tak sparas takteglet och hanteras varsamt tills det läggs på igen efter kontroll av underliggande trätak och byte av takpapp. Om det är takpannor som täcker taket är det viktigt att, utöver det kulturhistoriska värdet av att bevara taktegelpannor, tänka på att betongpannor väger mer än tegelpannor. Betongpannornas större sammanlagda tyngd ger en större belastning på takkonstruktionen än vad den ursprungligen var beräknad att kunna bära upp, detta utgör därför en risk över tid. Materialen åldras också olika över tid. Där tegelpannor kan hålla i flera hundra år håller betongpannor i högst några decennier.

Enkupiga takpannor av tegel är av en äldre typ än de tvåkupiga och är därför särskilt bevarandevärda. De har en djupare profil och ger därför ett mer böljande och levande intryck med mer skuggverkan, vilket bidrar till takets karaktär. Byts de enkupiga takpannorna mot tvåkupigt taktegel får takytan ett flackare intryck. Det finns fortfarande enkupiga taktegel på marknaden, så det går att ersätta takpannor vid behov. Det förekommer också plåtimitation av takpannor på marknaden. De ger ett mycket plattare intryck och åldras annorlunda än takteglet. Färgen på plåten bleks efter några år och kräver underhåll på ett helt annat sätt än taktegelpannor. Om taket inte målas om i tid kommer det efter en tid att få rostskador, som på sikt kan orsaka takläckor.

För att bevara byggnadens exteriör är det inte bara befintligt material som måste bevaras och underhållas. Nya och iögonfallande inslag och detaljer, som exempelvis takkupor, takfönster och solceller/solpaneler, bör undvikas för att inte byggnaden ska förvanskas. I de fall där små takkupor redan finns är de viktiga att bevara i befintligt skick och storlek, då de visar byggnadssätt, stil och vindfunktion av sin tid. Ofta rör det sig om relativt få och små fönster, vilket berodde på att vinden endast användes till förvaring eller torkning av tvätt och därför endast behövde ledljus. Större fönster hade varit både dyrare och erbjudit sämre isolering mot kyla och värme, endast enstaka rum för tillfälligt boende förekom. De små fönstren utformades som karaktärsskapande element i byggnaden, och genom sina olika tidstypiska gestaltningar har de också blivit en del av stilhistoriens olika uttryck och utgör idag en del av byggnaders karaktär och kulturhistoriska värde och är därför skyddsvärda.

Takkupor

Den ursprungliga taktäckningen, vanligen lertegel, bör behållas. Annat material, såsom bandfalsad plåt kan dock användas, under förutsättning att de har i huvudsak samma färg och karaktär som de ursprungliga. Vindskivor och andra detaljer bör konstrueras lika de ursprungliga. Nya takfönster och takkupor bör undvikas.

Tak med brant takfall på Korpen 6.

Ytterligare bilder att lägga till hemsidan om utrymme ges:

Det som ger fasaden, byggnadens ansikte, liv och uttryck är till stor del dess entréer och fönster. Både entréer och fönster är karaktärsskapande komponenter i en byggnad och har stor arkitektonisk betydelse för olika byggnadsstilar från olika perioder. Uttrycken varierar med placering, storlek, proportioner, material, kulör, detaljnivå, konstruktion, antal och inbördes placering och den rytmik det skapar. Detaljerna gör helheten, exempelvis eventuella spröjs, snickerier och beslag, och kan ofta vara viktiga dateringsmarkörer. Att bevara och underhålla dessa komponenter på rätt sätt spelar stor roll för den atmosfär och tidsanda de bidrar till i miljön.

Entréer

Gestaltningen av entréer gavs ofta en särskild omsorg, den skulle vara inbjudande och utestängande beroende på vem besökaren var. Ofta användes symboler för att förhindra människor eller väsen att ta sig innanför portarna. Dessa symboler blev en del av ornamentiken. Entrén visar sin status genom bredd, höjd och ornamentik och dess gestaltning uttrycker hur byggherren ville bli uppfattad. Förr var entrén därför viktig av många andra skäl än bara de praktiska. Utförandet blev en del av formspråket och den arkitekturstil som byggnaden uppfördes i och entrén bidrar därför till byggnadens karaktär och kulturhistoriska värde. Entréerna behöver inte bara bevaras, utan också underhållas och vårdas väl så att de kan finnas kvar som viktiga uttryck för byggnaden.

Dörrar var ofta mörka med ljusare omfattning och ornamentik, men under vissa perioder lät man ädelträet, ofta ek, synas. De behandlades då på liknande sätt som båtar, vilket kunde ge en matt, hård yta, alternativt en blank yta som såg ut som klarlack.

Fönster

Vid ombyggnader sedan 1970- och 80-talen har en del av de ursprungliga fönstren bytts mot nya treglasfönster, vissa i aluminium, andra med plastkarmar. Detta har förändrat inte bara fönstren, utan också husens karaktär avsevärt. Den historiska äktheten och upplevelsen av patina och tidsenliga material, såsom linoljebestruket trä och linoljekitt, försvinner och de nya materialen åldras annorlunda. En del nya fönster har utanpåliggande spröjs, som ibland plockas bort eller faller av. Kopplingen till fönsterteknikens historia försvinner. Det som en gång var tekniska förutsättningar för att med sammanfogning av små glas kunna uppnå en större fönsteryta, trots att man inte förrän fram emot 1870-talet klarade att göra stora fönsterglas, har för nostalgiska och visuella orsaker ersatts av utanpåliggande spröjs, vars undersida speglas i fönsterglasets. Funktionerna, tekniken, detaljerna och patinan som kan förmedla både tidsepok, stil, tekniskt kunnande och autenticitet har försvunnit.

Det är av denna anledning bäst att vårda och underhålla de gamla fönstren i första hand. Endast som sista utväg, om fönstren är så skadade att de inte kan åtgärdas, kan ett byte till nya fönster göras. När det gäller gamla fönster är de oftast av mycket högre kvalitet än nya och kan hålla i många hundra år. Det är därför ofta mer ekonomiskt fördelaktigt att vårda och underhålla de gamla fönsterna på rätt sätt. Karm eller båge kan också lagas om de blivit fuktskadade nertill. Det är lämpligt att anlita hantverkare som kan de gamla teknikerna, så att det blir hållbart. Vid byte till nya fönster är det viktigt att de tekniska egenskaperna såväl som utseendet är likt det tidigare eller ursprungliga. Det innebär att fönsterna behöver vara av trä och sidhängda med fast mittpost, och i förekommande fall med genomgående, fasta spröjs och eventuell fast tvärpost.

Trä mår bra av linoljefärg, där linoljan inte bara är bindemedel för pigmenten, utan också tränger in i och vårdar träet. Material och konstruktioner som var främmande för den tid som byggnaden urlakar de kulturhistoriska värdena, och kan i olika grad också påverka upplevelsevärdena negativt genom att de signalerar att byggnaden inte är autentisk.

Gällande uppsättning av markiser för att undkomma solljus är rådet att kontakta bygglovsenheten. Riktlinjerna är att en markis av enklare karaktär och med samma kulör som bakomliggande fasad är lättare att få godkänd.

[Kontakta bygglovsenheten](#)

Fönster och entréparti på Kv. Cederberg, Södra Ringgatan.

Ytterligare bilder att lägga till hemsidan om utrymme ges:

Detaljer och detaljeringsgrad ger byggnader särskiljande egenskaper och kan förmedla mycket kunskap om ett hus. Detaljerna kan antingen vara funktionella, betona olika arkitektoniska komponenter och perspektiv, vara estetiskt dekorativa eller en kombination av dessa. Med detaljer har arkitekter kunnat förvillna betraktarens öga och åstadkomma effekter som påverkar upplevelsen av byggnaden, såsom dess bredd, höjd och storlek liksom dess pampighet eller enkelhet. Det vi uppfattar som en kvalitativ arkitektonisk helhet är ofta summan av väl avvägda detaljer.

Ju mer påkostat ett hus var, desto högre detaljeringsgrad fick det i allmänhet. Det innebar exempelvis att enklare bostadshus eller ekonomibyggnader inte hade så hög status under sin tid. De byggdes vanligtvis på traditionellt sätt, ofta var det en byggmästare snarare än arkitekt som utformade byggnaden och för det mesta saknas ritningar. För det som byggdes med traditionella metoder och material behövdes inte alltid ritningar. Mycket av tillvägagångssättet var snarare invanda arbetsrutiner eller muntlig förmedling till timmermännen eller på enkla skisser som inte finns bevarade. Till största delen är det därför olika typer av högrestatusbostäder och mer påkostade flerbostadshus i stadens centrum som smyckades med ornament. De dekorativa inslagen följde i stort sin tids moderna arkitektoniska uttryck och har därför blivit signum för olika epoker och därmed nycklar till datering. Såväl de enklare husen som de mer detaljrika och smyckade byggnaderna berättar mycket om sin tid, exempelvis om hur människor i olika sociala skikt levde och arbetade, om samhällets utveckling och ideal, om tekniska landvinningar och om olika arkitekturstilar, estetisk smak och influenser. Detta gäller också industribyggnader, som ofta hade en mer påkostad gestaltning än idag. Detaljerna och detaljeringsgraden är därför viktiga att bevara i sin ursprungliga utformning.

Ornamentik på fasader, entrédörrar, fasta genomgående spröjs och mittposter, listverk runt fönster och dörrar, liksom skorstenars dekorativa tegelförband är viktiga stilbärande element och en del av byggnadernas karaktär. Ibland är de också del av regionala hantverkstraditioner med ett särskiljande utseende. De utfördes i traditionella material som trä, sten, puts och tegel och är utförda med stor yrkesskicklighet för att pryda byggnaderna. Detta gäller också andra, mindre iögonfallande detaljer såsom dörrhandtag, fönsterhakar och beslag, gångjärn eller bevarat glas. Äldre handgjorda detaljer kan dessutom bära spår av den enskilde hantverkarens teknik. Ibland kan man dock se enklare bostadshus som fått modern, stiliserad snickarglädje, där det aldrig funnits, eller till och med på byggnader från historiska epoker vars byggnader aldrig ursprungligen haft den typen av detaljer eller detaljeringsgrad. På motsvarande sätt har ornament ibland försvunnit från fasader av olika skäl. Oavsett om detaljer tillkommer eller försvinner, så går omistliga kulturhistoriska och estetiska värden förlorade och därtill förändras också byggnadens arkitektoniska karaktär och uttryck.

Välbevarade och traditionellt underhållna kulturhistoriskt utpekade hus har visat sig betinga ett högre ekonomiskt värde på fastighetsmarknaden än andra byggnader. Bevarade detaljer bidrar också till byggnadens helhet, charm och atmosfär. Detaljer och detaljeringsgrad utgör därför en viktig del av en byggnadskulturhistoriska värde och arkitektoniska karaktär och ska därför behållas och underhållas på traditionellt sätt. Skadade detaljer lagas om möjligt i första hand, i andra hand byts endast det som är trasigt mot likvärdigt med traditionellt material och utförande. På det sättet bibehålls byggnadens och bebyggelsens sammantagna karaktär och tidstypiska intryck. Det bidrar också till atmosfären. Det finns idag hantverkare och företag som nytillverkar kopior av många historiska, tidstypiska detaljer såsom beslag och fönsterglas. Det finns även hantverkare som kan ersätta ny putsdekor eller trädetaljer. Genom att ta vara på detaljerna kan Alingsås innerstad bibehålla sin charm, karaktär och kulturhistoriska värden.

Detaljerna är viktiga för helhetsintrycket. Plangatan.

Ornamentik på Kungsgatan.

Ornamentik på Tygvävaren 1.

Ny bebyggelse

Byggnader

När det gäller nya byggnader inom befintlig bebyggelse i Alingsås stads kärna ska de anpassas till och ta hänsyn till den befintliga bebyggelsemiljöns karaktär och kulturarvet (PBL 2:6). Det är en fråga om ifall, var och hur en ny byggnad ska byggas. Placering, utformning och utförande är viktiga aspekter att ta hänsyn till för att bevara karaktären och de kulturhistoriska värdena i den befintliga miljön. För att nya byggnader ska underordna sig den befintliga miljön krävs därför anpassning till kringliggande bebyggelses karaktär.

Om nedanstående övergripande punkter följs när den nya byggnaden ska planeras och gestaltas är möjligheten stor att lyckas uppfylla lagkraven och därmed underlätta bygglovsprocessen:

- Proportioner, form och volym
- Materialval och utförande
- Formspråk och färgsättning
- Detaljer och detaljningsnivå

Det är viktigt att en ny byggnad harmonierar med den befintliga kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen runt omkring för att bibehålla karaktär och visuellt flöde och därmed dominera upplevelsen i stadskärnan. Möjligheterna till en hänsynsfull, harmonierande anpassning av nya hus till befintlig bebyggelsemiljö bestäms i samband med att den nya byggnadens innehåll och storlek fastställs genom proportioner, form och volym.

Utifrån gatuperspektiv behöver följande aspekter beaktas för en ny byggnad:

- Fasaden mot gatan bör inte vara längre än 15-20 meter.
- Djupet bör inte överstiga 12 meter. I känsliga lägen, där gavlarna syns från gatan och ansluter till äldre värdefulla byggnader, bör djupet begränsas till maximalt 9 meter.

- En viktig anpassningsfråga är bottenbjälklagets läge över gatan. Lokaler bör ligga i gatuplanet, medan bostäder helst bör ligga högre. En flexibel lösning är att vid bostadsanvändning bygga ett sänkbart bjälklag 30 cm över gatunivån. Detta är särskilt viktigt i kvarter som gränsar till den inre stadskärnan av gamla handelsgårdar. Det är en fördel om sockelhöjden kan varieras från hus till hus.

Generellt sett bör inte sammanbyggda hus och gatufasader eftersträvas. Istället kan gårdsskapande och omslutande egenskaper åstadkommas genom en kombination av exempelvis byggnader, portar och plank.

Kvarter och gårdar vid nybyggnation

+

När det gäller kvarterens gårdar är det viktigt att bevara kvarterens uppdelning i mindre gårdsrum, där varje fastighet har sitt eget gårdsrum. För att bibehålla visuell kontakt mellan gårdsrummen är det viktigt att tänka på att fastigheter inte slås ihop, att gårdarna inte fylls helt med gårdsbyggnader och att gårdarna inte sluts helt mot gaturummet och byggs igen. Befintliga öppningar från gatan till gårdarna är viktiga att bevara, även då nya byggnader tillkommer. Att innergårdarna skymtar fram när man rör sig längs stadens gator, bidrar till upplevelsen av den småskaliga och gemytliga staden. Vid eventuell nybyggnation och förtätning är det därför värdefullt att tillskapa gårdar och portar till de nya byggnaderna, inte minst då det oftast ligger gamla byggnader och bebyggelsemiljöer precis intill. Det bidrar till enhetlighet och gör också så att denna karaktär lever vidare och bidrar till atmosfären.

Gårdarnas äldre markbeläggningar med kullersten och gatsten bör behållas och varsamt kompletteras, även vid nybygge, då denna beläggning gör mycket för helhetsupplevelsen av miljön. Det är också bättre för vattenavrinningen med material som är genomsläppligt, än att belägga ytan med asfalt. Andra inslag av betydelse för den omgivande miljön är bevarandet, eller anpassningen, av plank, staket, befintliga vattenpumpar och belysningsarmaturer.

Energisparande åtgärder

Energibesparande åtgärder genom tilläggsisolering och solpaneler kan sänka energikostnaderna för en fastighet. Det är framför allt via taket samt genom öppningar i fasaden som värme läcker ut. Därför är också byte av dörrar och fönster vanliga åtgärder. Samtliga nämnda åtgärder förändrar ofta både byggnadernas och stadsmiljöns karaktär och kulturhistoriska värden. Dessa åtgärder är därför bygglovspliktiga. Även sådana åtgärder som är bygglovsbefriade för andra fastigheter kräver bygglov inom detaljplan. Innan planering och förändring behöver därför bygglovsenheten kontaktas.

Eventuell tilläggsisolering görs invändigt för att bland annat bevara fasadens proportioner och förhållande till husgrund och fönster. Ofta försvinner också detaljer i samband med utvändigt isolering, och när det gäller tegelfasader göms eventuell tegelornamentik och murband under det nya fasadmaterialet. Ofta är det omsorgen om detaljerna som berättar om husets stil och tidsepok.

Beträffande tätning av fönster finns det några saker som kan vara bra att känna till. Det finns exempelvis lösningar där innerbågen i fönstren kan bytas ut mot energiglas, så kan man bevara både fönsterbågarna och de gamla ytterglaset, som ofta har en annan lyster och yta än dagens fabriksglas. Värme kan också försvinna genom fönster- och dörrfoder, så där kan man behöva täta eller byta materialet, men till fortsatt likadana traditionella material. Äldre hus byggdes för ett visst självdrag, och om för mycket tätning görs kan fuktproblem uppstå istället på grund av kondens. Fråga gärna om råd på bygglovsenheten, så att både bebyggelsens kulturvärden och energin kan sparas.

Många vill montera solceller och solpaneler på sina hus. I kulturmiljöer inom detaljplan, som hela Alingsås är, krävs bygglov. Anläggningar för solenergi påverkar de kulturhistoriska värdena negativt, liksom upplevelsevärdena av bebyggelsemiljöns historiska autenticitet. Därför ska solceller och -paneler tillmätas stor restriktivitet inom kulturmiljöer. Alingsås stadskärna är därtill av riksintresse för kulturmiljövärden. Rättsfall i både högsta och näst högsta instans har i tidigare fall avstyrkt solcellspaneler i kulturmiljöer och dömt till kulturmiljöernas fördel i avvägningen mellan klimatintresset och intresset för bevarade kulturmiljöer, med hänvisning till att möjligheten till en annan avvägning är liten. Förvanskningsförbudet gäller oavsett bygglovsplikt gäller eller inte.

[Kontakta bygglovsenheten](#)

Riktlinjer för Alingsås stadsmiljö

Med ett samlat grepp kring utformning och möblering kan stadskärnan utvecklas och stärkas i sin skönhet och attraktivitet. Genom att lyfta fram och förädla stadens befintliga karaktärsdrag ges stadsrummet ett tydligt uttryck och en definierad kostym.

Texten uppdaterad 2023-08-17

En väl avvägd palett för möbler, utrustning, material och färg verkar för en lugn stadsbild. Stadsmiljöprogrammets många komponenter formar en samlad helhet för att främja såväl funktionella som estetiska värden i stadskärnan.

Vid projektering ska de riktlinjer och anvisningar som beskrivs i stadsmiljöprogrammet följas. Avsteg gällande utformning och funktion ska godkännas av beställare på kommunen.

I stadsmiljöprogrammets riktlinjer redovisas ett antal olika typprodukter. Likvärdiga produkter kan väljas i samråd med beställare samt arkitekt och/eller landskapsarkitekt från kommunen.

Urvalskriterier

Möbler och utrustning är utvalda för att de:

- Upplevs vackra och är av god kvalitet.
- Samspekar med stadskärnans kontext.
- Är bekväma att sitta på.
- Är tillgängliga och användarvänliga för så många som möjligt.
- Enkelt kan skötas och rengöras för att hålla en lång livslängd.

Övergripande riktlinjer

- Möbler och utrustning i Alingsås stadskärna ska hålla en basnivå för att stärka stadens karaktär i samspel med stadsrummets skala och formspråk. Möblernas form, materialitet och kulör begränsas för att skapa en formstark helhet.
- Vid val och placering av varje nytt objekt och material ska hänsyn tas till funktion, tillgänglighet och till stadsrummet som helhet. Studera hur platsen ser ut och används idag och studera gamla foton för att lära mer om det riksintressanta sammanhanget.
- Den svarta färgen är en tidlös konstant som syns såväl i detaljer på stadens äldre byggnader som på smidesskyltar och växtkärl. Genom att låta den svarta tråden löpa genom stadsbilden, som basen i stadskärnans möbler och utrustning, skapas ett samlat helhetsuttryck som håller över tid. Svart RAL 9005 gäller för målning av möbler och utrustning i smide, metall och gjutgods.
- Traditionella material och produkter som håller över tid och som har utvunnits och producerats på ett socialt och miljömässigt hållbart sätt bör i första hand väljas.

Möbler och utrustning i stadskärnan

Markmaterial →

Riktlinjer för stadens golv och gator.

Sittplatser →

Riktlinjer för stadens soffor, bänkar, fåtöljer och sittplatser

Grönska, växtkärl och planteringsutrustning →

Riktlinjer för stadens grönska, träd, växtkärl, planteringskydd, stamskydd och markgaller.

Papperskorgar och cykelutrustning →

Riktlinjer för stadens cykelställ, luftpumpar, papperskorgar och sorteringskärl.

Pollare, räcken och staket →

Riktlinjer för stadens pollare, räcken och staket.

Belysning, armaturer och elskåp →

Riktlinjer för stadens ljus, armaturer och elskåp.

Offentlig konst och evenemang →

Kulturella upplevelser i stadskärnan.

Säsongsbaserad utsmyckning →

Riktlinjer för stadens utsmyckning kopplat till säsonger och årstider.

Uteserveringar, foodtrucks och torghandel →

Riktlinjer för stadens uteserveringar, streetfood och torghandel.

Skyltar →

Riktlinjer för stadens skyltar.

Markmaterial

Stadens golv har stor betydelse för upplevelsen av stadsmiljöns orienterbarhet, karaktär och kulturhistoriska sammanhang. Markmaterialets fysiska uttryck, taktila känsla och hur det samverkar med angränsande material, fasader och detaljer definierar stadsrummets status och funktion.

Texten uppdaterad 2023-08-17

Stensatt gata med upphöjd trottoar, Drottninggatan.

Ett golv som är funktionellt och tillgängligt för så många som möjligt är en förutsättning för stadskärnan som levande mötes- och handelsplats. Ett golv som är vackert och som samspelar med sin närmiljö kan förhöja upplevelsen och intrycket av stadsmiljön som helhet.

Många av stadskärnans gator är lika breda och har liknande utformning, men nästan varje gata har sin egen karaktär och funktion. Olika detaljeringsgrad i markbeläggningen förstärker skillnader och bidrar till att hålla samman stadskärnan.

[Kontakta trafik- och parkenheten](#)

Allmänna riktlinjer

- Basen är svensk natursten, i första hand Bohusgranit som är en mycket hållbar sten för nordiskt klimat. Bohusgranit är mjuk i färgtonen vilket gör att den samspelar fint med fasaderna i stadskärnan.
- I den mån det är möjligt ska begagnad sten återanvändas.
- Importerad sten ska i möjligaste mån undvikas med hänsyn till miljö och etik.
- Tillgängliga gångstråk ska utföras med långsgående släta granithällar.
- Särskilda platser och frekventerade stråk ska tillgänglighetsanpassas i största möjliga mån i relation till det kulturhistoriska sammanhanget.
- Beläggningar i exempelvis korsningar och passager ska anpassas efter juridisk innebörd. Före, i och efter passage ska det vara samma material.

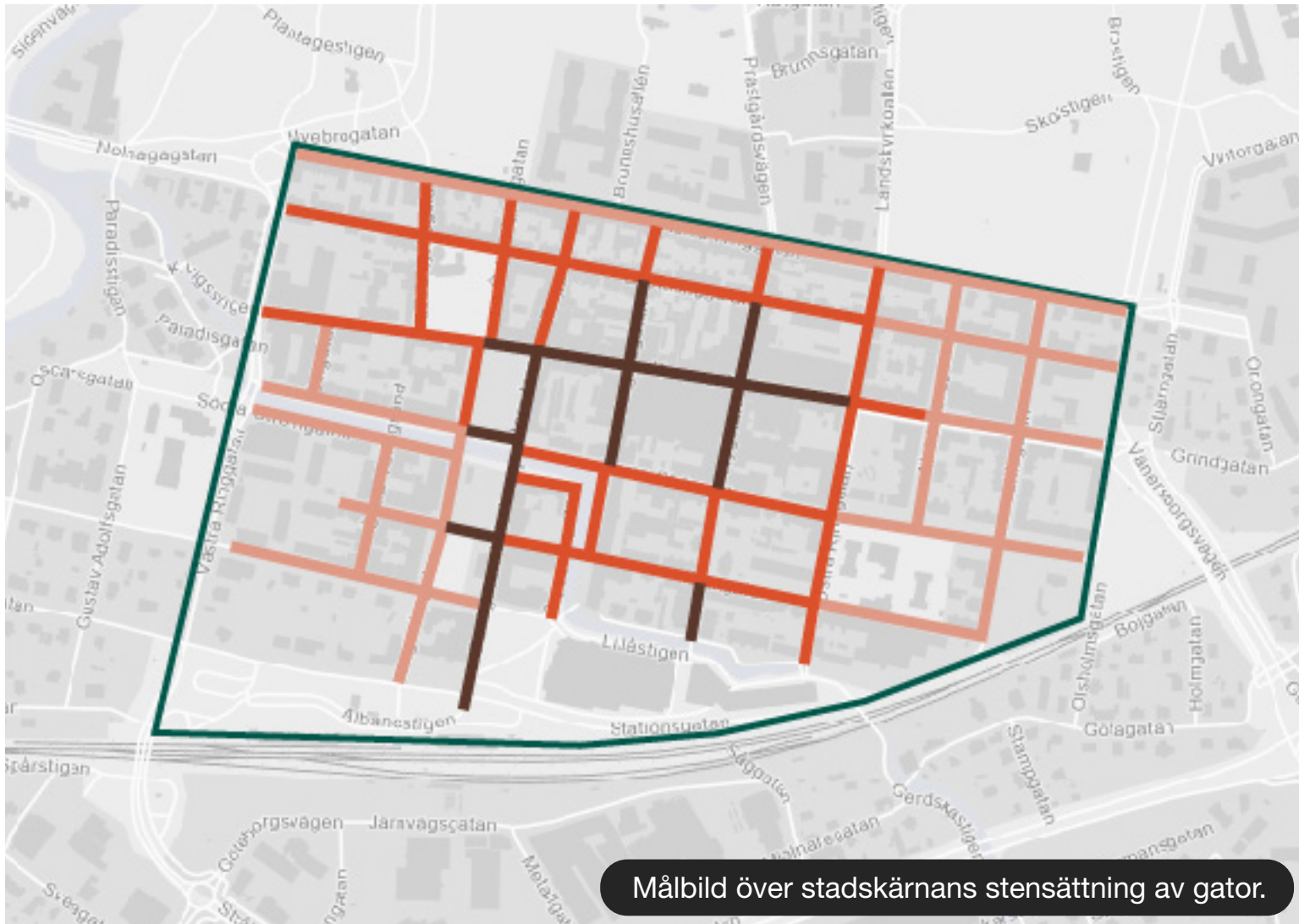
Tillgängligt gångstråk på Torggatan.

Typgator för stadskärnan

Standardgatan för stadskärnan, typgata A, är en heltstensatt gata med tillgängliga gångstråk på upphöjda trottoarer. Utformningen har en hög detaljeringsgrad helt i natursten och samspelar fint med stadskärnans byggnader och kulturmiljöer.

Typgata B, gångfartsområden, är stadskärnans mest frekventerade stråk och ska utformas med hela gaturummet i samma nivå. Gatorna sätts helt i natursten och ska utformas med en möbleringszon för att underlätta för människor med synnedsättning.

För mindre frekventerade gator, ofta belägna i stadskärnans östra och västra ytterområden, ska en enklare detaljeringsgrad tillämpas i gaturummet. På typgata C stensätts de upphöjda trottoarerna medan körbanan asfalteras.

Målbild över stadskärnans stensättning av gator.

- Typgata A: heltstensatt gata med tillgängliga gångstråk på upphöjda trottoarer
- Typgata B: gångfartsområde i samma nivå
- Typgata C: stensatt trottoar och asfalterad gata

Särskilda gator, platser och stadsrum

I stadskärnan finns en handfull stadsrum, parker och stråk med särskild dignitet och karaktär. Dessa platser tillåts, med utgångspunkt i stadskärnans basnivå, att ha sina egna uttryck för att förstärka den lokala karaktären. Platserna inkluderar Stora torget, Lilla torget, Kungsgatans gågata, Museiparken, Järtas park, Åmanska parken och stadens cykelbanor.

Utformning av dessa särskilda gator, platser och stadsrum har gjorts, eller ska göras, med egen utredning. Utformningen kan frångå, men ska förhålla sig till, stadsmiljöprogrammets allmänna och övergripande riktlinjer. Tillgängligheten ska vara hög.

Typgata A: Stensatt gata med upphöjd trottoar

Upphöjd trottoar: Centererat gångstråk av längsgående hällar i krysshämrad grå Bohusgranit. Inramning av tvärsatt svensk smågatsten. Kantsten i svensk granit.

Körbana: Svensk smågatsten i bågsättning.

Parkeringszon: Svensk smågatsten i tvärsättning. Linjemarkering i vit smågatsten.

Dagvattenränna: Tvärsatt svensk storgatsten.

Gäller på följande gator:

- Bryggaregatan
- Drottninggatan (del av)
- Färgaregatan (del av)
- Kungsgatan (del av)
- Norra Strömgatan (del av)
- Nygatan (del av)
- Plangatan (del av)
- Stora torget (västra sidan)
- Västra Kyrkogatan
- Östra Kyrkogatan
- Östra Ringatan

Typgata B: Stensatt gångfartsområde

Gångbana: Gångstråk av längsgående hällar i krysshämrad grå Bohusgranit. Inramning av tvärsatt svensk smågatsten.

Körbana: Svensk smågatsten i bågsättning *eller* granithällar.

Möbleringszon: För exempelvis skyltar, stolpar och cykelställ.

Parkering för rörelsehindrad: Svensk smågatsten i tvärsättning. Linjemarkering och symbol i vit smågatsten.

Dagvattenränna: Tvärsatt svensk storgatsten.

Gäller på följande gator:

- Bankgatan
- Färgaregatan (del av)
- Kungsgatan (del av)
- Norra Strömgatan (del av)
- Nygatan (del av)
- Plangatan (del av)
- Stora torget (östra sidan)

Typgata C: Asfalterad gata med upphöjd stensatt trottoar

Upphöjd trottoar: Centererat gångstråk av längsgående hällar i kryssharnad grå Bohusgranit. Inramning av tvärsatt svensk smågatsten. Kantsten i svensk granit.

Körbana: Svensk smågatsten i bågsättning.

Refug: Tvärsatt svensk smågatsten eller grönska.

Parkeringszon: Svensk smågatsten i tvärsättning. Linjemarkering i vit smågatsten.

Dagvattenränna: Tvärsatt svensk storgatsten.

Gäller på följande gator:

- Alströmersgatan
- Drottninggatan (del av)
- Kungsgatan (del av)
- Lendahlgatan
- Norra Ringgatan
- Norra Strömgatan (del av)
- Plangatan (del av)
- Södra Ringgatan (del av)
- Södra Strömgatan
- Östra Vattugränd

Museiparken

Karaktär: Historien möter samtiden i ett elegant uttryck av äldre karaktär. Olika former av natursten som huvudmaterial.

Markbeläggning: Stenmjöl 0-8 mm från Östad Bergtäkt. Återbrukad svart stenplatta från parken (ursprung 1950-talet). Granithällar Bohus Tossene, grå flammad. Återbrukad smågatsten. Återbrukad granitkantsten. Återbrukad kullersten.

Åmanska parken

Karaktär: Samtida uttryck med ljusgrå betong som huvudmaterial. Marktegel och detaljer i oxidrött med koppling till närmiljöns tidigare bryggeri i tegel och till detaljering i kringliggande byggnader.

Markbeläggning: Ljusgrå slät betongplatta (350x350x100 mm) lagd i halvförband. Detaljer i rött marktegel.

Parkering för rörelsehindrad: Markering i vit smågatsten.

Järtas park

Karaktär: Klassiskt elegant men lekfullt uttryck med fokus på robusta naturmaterial. Detaljer i svart smide och metall samt rödmålat trä.

Markbeläggning: Oregelbundna stenplattor på gångar, stensmjöl och träflis vid lekutrustningen.

Klassisk och lekfull karaktär i Järtas park.

Cykelbana

Karaktär: Tydlig med avseende på funktion och synlighet. I särskilda stadsrums kontext, exempelvis Stora torget, ska cykelbanan anpassas till platsens karaktär.

Markbeläggning: Cykelbana i asfalt eller flammad smågatsten.

Dagvatten

Effektiv dagvattenhantering är en nödvändighet i hårdgjorda miljöer. Dagvattenrännor och brunnar kan vara både funktionella och dekorativa inslag i stadsmiljön. På nya och upprustade platser, gator och stråk bör linje-, punkt- och öppen avvattning studeras liksom möjligheten till anläggning av regnbäddar i enlighet med kommunens dagvattenplan. Avvattningsprodukter ska anpassas efter karaktären och förutsättningarna på varje enskild plats.

Linjeavvattning i gjutjärn.

Sittplatser

Soffor och andra sittplatser förstärker stadsrummets karaktär och bidrar till att definiera den enskilda platsens skala, struktur, rumslighet och skönhet. Hur en sittmöbel är utformad och placerad har stor betydelse för hur stråk och platser används, var sociala mötespunkter uppstår och hur trivsamt stadsrummet upplevs.

Texten uppdaterad 2023-08-23

Sittplatser och i synnerhet soffor bidrar i hög grad med form och funktionalitet till stadens samlade uttryck. Genom att begränsa antalet modeller, material och färger blir sittmöblerna återkommande och identifierbara detaljer i stadsmiljön och ett signum för stadsrummet.

Stadsrummet ska upplevas som en välkomnande miljö för alla, därför ska sittmöbler vara tillgänglighetsanpassade i så stor utsträckning som möjligt. Detta är särskilt viktigt på väl frekventerade platser och stråk så som torg och gågator.

Förutom ordnade sittmöbler bör stadsrummet innehålla informella sittplatser där större frihet uppmuntras när det kommer till placering, form och funktion.

Typprodukterna representerar goda exempel. Avsteg ska godkännas av beställare på Alingsås kommun.

[Kontakta trafik- och parkenheten](#)

Övergripande riktlinjer

- Sittmöbelns karaktär ska spegla sin närmiljö.
- Utformningen ska i möjligaste mån vara tillgänglig genom anpassad sitt höjd och förlängda armstöd.
- Gjutgods och metall målas eller lackas i svart RAL 9005.
- Trä ska vara linoljebehandlad nordisk fur eller obehandlad ek. Exotiska träslag ska undvikas.
- Utformningen ska möjliggöra reparation.
- Sittmöbler ska placeras med avseende på siktlinjer, klimat och rumslighet på varje enskild plats.
- Sittmöbler på gator och längs stråk ska placeras i anvisad möbleringszon.
- Hållbarheten ska utvärderas gällande livslängd, material, produktion och transporter.

Stora torget och Lilla torget

Torgaxeln är Alingsås centrum och är ett stadsrum med dignitet. Stora torget är stadens mest centrala och främsta offentliga rum. Torget ska möbleras med sittplatser för att så många som möjligt ska kunna känna sig välkomna och inkluderade.

Eftersom torgaxeln är ett stadsrum av särskild karaktär kan sittmöbler tillåtas få sitt eget uttryck inom ramen för stadsrummets övergripande formlinje.

Åmanska parken

Åmanska parken invigdes 2013 efter en omfattande ombyggnation och fick i samband med det sitt namn. Parkens karaktär är modern med betong som huvudsakligt material och tegel som detalj. Teglets kulör har tagits upp i parkens möbler som lackerats oxidröda. Denna kulör ska fortsatt vara basen för möbler i parken.

Olika typer av sittplatser i Åmanska parken.

Soffa med kommunvapen

Utformning: Klassisk soffa i trä och gjutgods med ett formspråk som fungerar både i äldre och nyare miljöer. Förlängda armstöd och förhöjd sits. Tre brädor i sitsen och en bräda i ryggen. Krysstag med Alingsås kommunvapen i ryggstödet.

Typprodukt: Lessebo från Byarums Bruk.

Material: Gavlar och stag i gjuten rå aluminium, virke i ek.

Längd: 2000 mm. **Bredd:** 650 mm. **Höjd:** 840 mm. **Sitthöjd:** 450 mm.

Kulör: Gavlar och stag lackas i svart RAL 9005. Brädor av oljad ek.

Förankring: Markförankring.

Övrigt: Ska beställas med förlängda armstöd och förhöjd sits. Soffan finns i detta utförande i Museiparken. Bänk och bord finns i samma serie.

Soffa med kommunvapen i Museiparken.

Soffa enkel

Utformning: Tidlös soffa i trä och stål med ett formspråk som fungerar bra i stadskärnans perifera miljöer.

Typprodukt: Sofiero från Hags.

Material: Stativ i stål, virke i furu.

Längd: 1760 mm. **Bredd:** 610 mm. **Höjd:** 810 mm. **Sitthöjd:** 450 mm.

Kulör: Stativ lackas svart RAL 9005. Brädor av linoljad furu.

Förankring: Platsgjutning.

Möbelserie Bloc

Utformning: Modernt uttryck med ett formspråk som tar plats och som fungerar i nyare miljöer. Stativ i stål, brädor i sitsen och i ryggen.

Typprodukt: Bloc från Vestre.

Material: Stativ i stål, virke i furu.

Kulör: Stativ lackas oxidröd RAL 3009. Brädor av linoljad furu.

Förankring: Markförankring.

Övrigt: Möbler finns i detta utförande i Åmanska parken.

Soffa Bloc i Åmanska parken.

Grönska, växtkärl och planteringsutrustning

Innergårdarnas grönska formar tillsammans med stadens offentliga parker, träd och planteringar viktiga gröna pärlband och korridorer i stadskärnan. Grönskan mjukar upp stadsrummets karaktär och bidrar bland annat med upplevelsevärden, struktur, skugga och renare luft. Kärl för säsongsväxter placeras längs de mest frekventerade stråken samt på torg, platser och i parker för att skapa mervärden i upplevelsen av stadskärnan.

Texten uppdaterad 2023-08-17

Alingsås stadskärna har sedan 1800-talet varit en miljö präglad av grönska. Många av stadens äldre byggnader har en gång haft egna trädgårdar, men i takt med att staden förtätats har många av dessa trädgårdar med tillhörande träd försvunnit. De gröna mellanrum och träd som finns kvar ska därför värnas och fortsatt lyftas fram som viktiga delar i den kulturhistoriska stadsbilden och som nödvändiga luftförbättrare, ljuddämpare och temperatursänkare i stadsmiljön.

Träd, planteringar och säsongsväxter har betydelsefulla roller i hur staden uppfattas av invånare och besökare. Grönskan bidrar med mjukhet och föränderlighet gentemot byggnadernas statiska karaktär och höga träd är viktiga för orienterbarheten i staden.

Säsongspanteringar under vår, sommar och höst förhöjer upplevelsen av stadskärnans mest centrala platser och stråk. Växtkärlens utformning är en del av planterings uttryck såväl som en del i stadskärnans helhetsuttryck. De ska uttrycka ett mjukt och välkomnande formspråk med en klassisk elegans som håller över tid.

Staden kan vara en krävande miljö för träd och växter. Med väl anpassad utrustning kan planteringsytorna skyddas och ges bättre förutsättningar att klara av utmaningar så som tramp av fötter, backande bilar och kissande hundar.

[Kontakta trafik- och parkenheten](#)

Övergripande riktlinjer

- Stadens gamla träd och äldre gröna miljöer ska behandlas med respekt och värdighet. De är en del av stadens levande kulturhistoriska arv.
- På nya och upprustade platser, gator och stråk ska plantering av träd och anläggning av planteringsytor och regnbäddar alltid övervägas.
- Träd ska inte planteras för nära byggnader, då de kan skapa mikroklimat som kan ha skadliga effekter på byggnader (ex. algpåväxt, fuktskador).
- Planteringar i stadskärnan ska hålla en hög skötselnivå och uttrycka kvalitet.
- Basen för stadskärnans växtkärl är svart gjutgods och godset kan vara aluminium (stadskärnan generellt), gjutjärn (Museiparken) eller betong (Åmanska parken).
- Växtkärl ska placeras i gaturummets möbleringszon, gärna i närhet till sittplatser.
- Basen för stadskärnans växtkärl är svart gjutgods. Godset kan vara aluminium

(stadskärnan generellt), gjutjärn (Museiparken) eller betong (Åmanska parken) beroende på den enskilda platsens karaktär.

- Växtkärl ska placeras i gaturummets möbleringszon.
- Längs gator och handelsstråk och på torg och platser ska växtkärlen placeras invid soffor eller andra sittmöbler.
- På platser eller i parker av särskild karaktär kan växtkärlen placeras mer fritt eller i grupp, med förbehållet att framkomligheten och tillgängligheten inte påverkas.
- Papperskorgars placering ska beaktas i relation till placeringen av växtkärl. Växtkärl riskerar att bli sopfyllda om de står för långt från en papperskorg.
- All planteringsutrustning ska vara diskret, nätt och elegant.
- Utformningen på planteringsutrustningen ska samspela med platsens karaktär.
- Ytbehandlingen ska vara obehandlat rostig eller lackerad i svart RAL 9005.

Stadsträd

Träd bidrar med arkitektoniska värden som väggar, tak, struktur, volym och skala till stadsmiljön. De bidrar också med klimatreglering i den hårdgjorda stadsmiljön, skugga under soliga dagar och förstärker upplevelsen av årstidsväxlingarna under året.

Följande gäller för träd i stadskärnan:

- Stadens äldre träd ska behandlas med respekt och värdighet. De är en del av stadens kulturhistoria.
- Välj rätt träd för rätt plats. Välj arter som är lämpliga för stadsmiljö och som klarar värme och torka, om förutsättningarna är sådana.
- God etableringsskötsel är a och o för att trädet ska få ett långt och friskt liv i staden.
- Träd ska hanteras varsamt och skyddas i den mån det är möjligt.
- Ledningsdragningar bör samordnas för att skapa så bra förutsättningar för träd, befintliga som nya, som möjligt.

Planteringar

Stadsmiljön består av många hårdgjorda ytor. Planteringar kan bidra till att mjuka upp uttrycket och skapa dynamik i upplevelsen av en plats.

Följande gäller för planteringar i stadskärnan:

- Planteringsytor ska vara anpassade efter förutsättningarna på varje enskild plats.
- Växtval och komposition ska göras för att förhöja upplevelsen av den aktuella platsen eller stråket.
- Välj rätt växt för rätt plats. Välj arter som är lämpliga för stadsmiljö och som klarar värme och torka, om förutsättningarna är sådana.
- Dynamisk växtkomposition med succession bör tillämpas för att skapa visuell kvalitet över hela året.
- Växtval bör i så stor omfattning som möjligt främja pollinatörer och/eller bidra till andra ekosystemtjänster, utan att göra avkall på det estetiska upplevelsevärdet.
- Planteringar ska hålla en hög skötselnivå och uttrycka kvalitet.

Blomsterprogram

Alingsås blomsterprogram bidrar varje år till att lyfta årstidsväxlingarna och till att markera vårens, sommarens och höstens intåg. Varje år väljs ett nytt och unikt designtema ut som omfattar alla kommunens växtkärl och rabatter. Temat kan hämtas ur stadens och kommunens historia eller kan vara inspirerat av konst, kultur och aktuella händelser, gärna med koppling till Alingsås eller till andra platser i kommunen.

Säsongplanteringarnas ambition är bidra till ökat växtintresse och uppmuntra till experimentlust med växter hos medborgare och besökare.

Följande gäller Alingsås blomsterprogram:

- Designtema och växtval ska bidra till att skapa mervärden i stadsbilden och till att stärka stadens och kommunens karaktär och identitet.
- Varje säsong ska blomsterurvalet kännas nytt och skifta i färg, form och uttryck. Kompositioner ska varieras inom temat mellan olika typer av kärl och rabatter.
- I den mån det går ska växter i säsongsfloret väljas ut för att främja pollinerande insekter.

Blom-serien

Placering: Kungsgatan och längs torgaxeln.

Karaktär: Tidlöst elegant.

Typprodukt: Blom-serien från Byarums Bruk.

Produkter: Blom, Stor Blom, Vid Blom.

Material: Svartlackerad aluminium.

Övrigt: Kräver regelbunden rengöring och underhåll för att upprätthålla ett välvärdat uttryck.

Jeremy Dean

Placering: Museiparken.

Karaktär: Historisk.

Typprodukt: Jeremy Dean från GH Form.

Material: Svart gjutjärn.

Övrigt: Kräver regelbunden rengöring och underhåll för att upprätthålla ett välvärdat uttryck.

Broräckeslåda

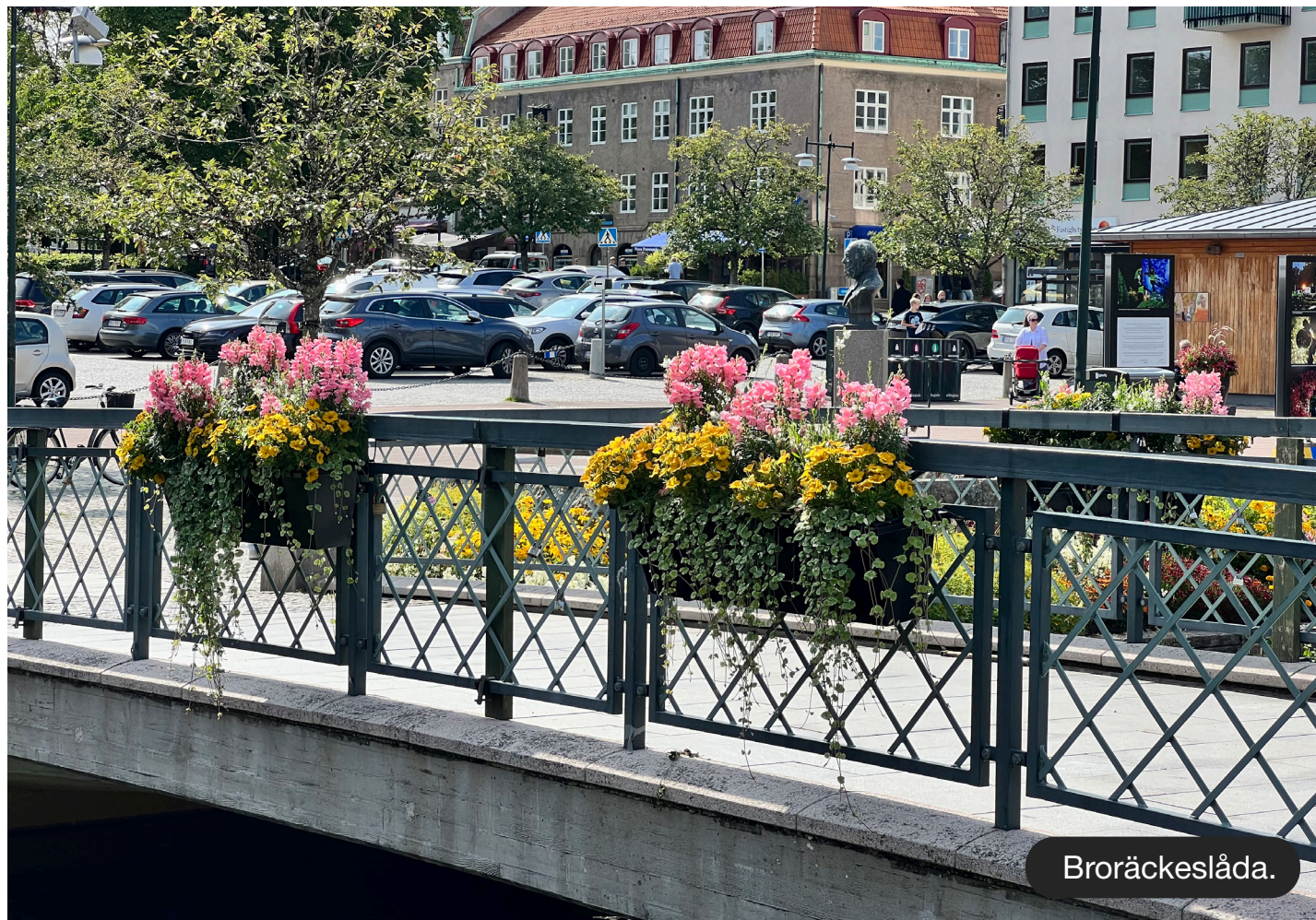
Placering: Broarna mellan torgen, Väveribron och bron vid Saga.

Karaktär: Samtida.

Typprodukt: Broräckeslåda från Emperi.

Material: Svartlackerad aluminium. Stativ i svartlackerat galvaniserat stål.

Övrigt: Kräver regelbunden rengöring och underhåll för att upprätthålla ett välvårdat uttryck.

Broräckeslåda.

Engla

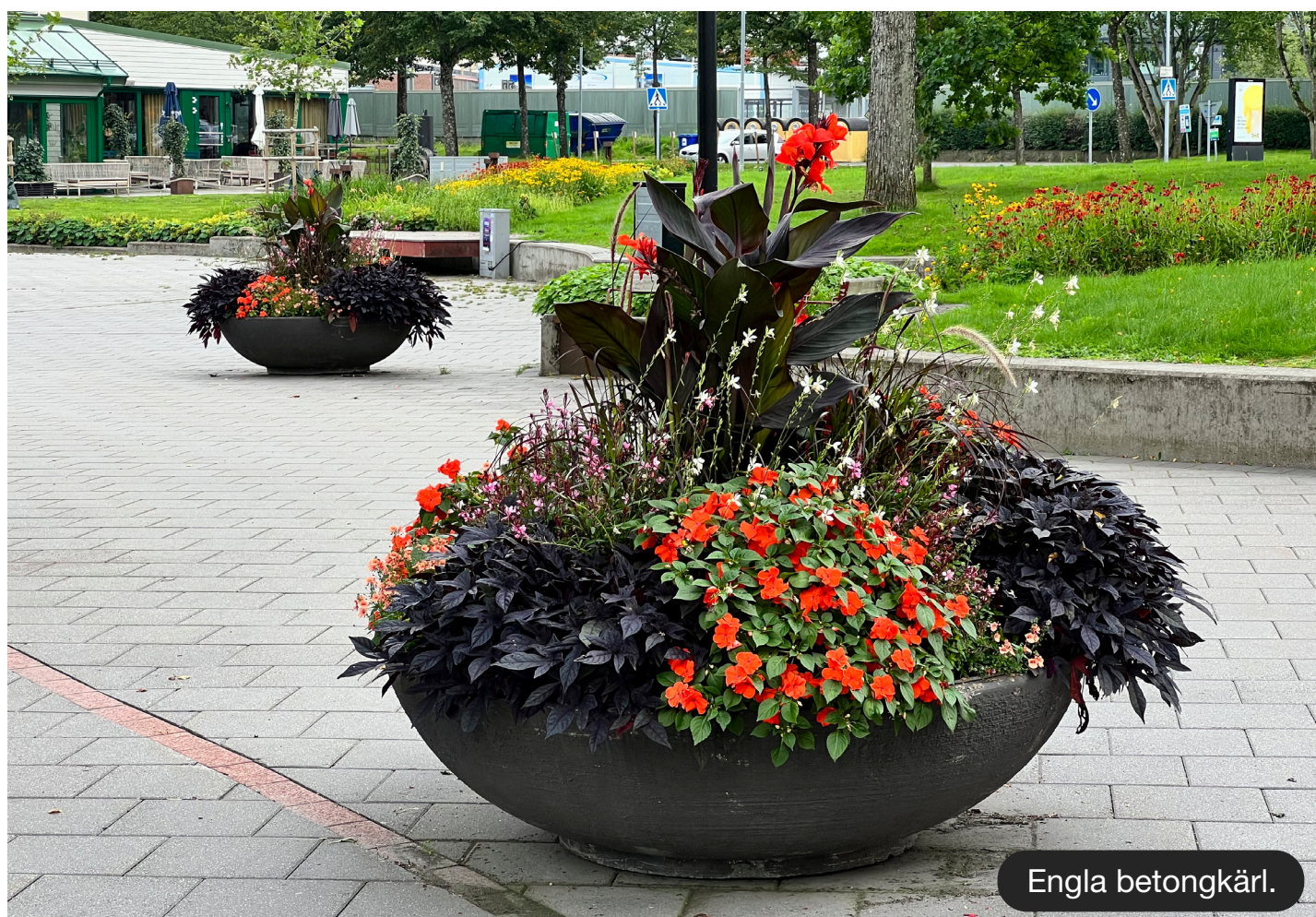
Placering: Åmanska parken och vid tågstationen.

Karaktär: Samtida.

Typprodukt: Engla M och Engla L.

Material: Antracitgrå genomfärgad betong.

Övrigt: Kräver regelbunden rengöring och underhåll för att upprätthålla ett välvårdat uttryck.

Engla betongkärl.

Planteringskydd

Karaktär: Nätt och elegant.

Typprodukt: Specialritat för att passa varje enskild plats.

Material: Exempelvis plattjärn och rundstång. Obehandlat rostigt eller lackerat i svart RAL 9005.

Övrigt: Exempelutförande finns på Nolhaga entrétorg och i Järtas park.

Stamskydd

Karaktär: Klassiskt och robust.

Typprodukt: Motala från Nola.

Material: Plattstål pulverlackerat i svart RAL 9005.

Övrigt: Används tillsammans med markgaller.

Markgaller

Karaktär: Elegant utan att ta uppmärksamhet.

Typprodukt: Markgaller från Nola.

Material: Gjutjärn.

Övrigt: Används tillsammans med stamskydd. Underkonstruktion, bevattningstank och betonglåda finns som tillbehör.

Papperskorgar och cykelutrustning

Det ska vara lätt att bidra till en ren stadskärna. Därför ska skräp- och sorteringskärl finnas tillgängliga vid samtliga väl använda platser, gångstråk, torg, lekplatser och busshållplatser i stadskärnan. Det ska också vara lätt att välja cykeln som transportmedel och att kunna hitta bra och trygga cykelparkeringar i stadskärnan.

Texten uppdaterad 2023-09-06

Svart Rubena papperskorg i Museiparken.

För att öka attraktiviteten att cykla i staden är det viktigt med möjligheter att parkera sin cykel på väl utvalda platser vid stadskärnans målpunkter. Det är också viktigt att cykelparkeringens placering är genomtänkt för att undvika felparkeringar som påverkar framkomligheten och tillgängligheten för andra trafikantgrupper. Möjligheten att fylla sina cykeldäck med luft eller att ladda elcykelns batteri ökar attraktiviteten ytterligare till att välja cykeln.

Från den 1 januari 2026 ska kommunerna samla in vanligt förpackningsavfall separat på torg eller i parker som är över 2 000 kvadratmeter och där det förekommer betydande mängder förpackningsavfall.

Kommunerna ska dessutom samla in förpackningsavfall av plast separat på andra platser utomhus där det förekommer betydande mängder sådant förpackningsavfall, t.ex. på gågator.

[Kontakta trafik- och parkenheten](#)

Övergripande riktlinjer för papperskorgar

- Standardmodellen för papperskorgar i stadskärnan är *Papperskorg Stabil* från Rubena. På särskilda platser och längs särskilda stråk bör *Byarum Papperskorg* från Byarums Bruk användas. Val sker i samråd med beställare på kommunen.
- Papperskorgens utformning ska anpassas till platsens karaktär och förutsättningar samt den förväntade mängden skräp.
- Papperskorgen ska utformas och placeras för att kunna användas av alla. Lämplig inkasthöjd är ca 0,8 m över mark.
- Det ska vara lätt både att hitta och att tömma en papperskorg i stadsmiljön, därför ska den placeras synligt och välåtkomligt.
- Undvik att placera papperskorgar direkt intill sittplatser med hänsyn till eventuella dofter och insekter.
- På större platser och längs stråk med höga genomflöden, exempelvis torgen, lekplatser och gågatan, ska sorteringskärl för glas, papper, metall och skräp finnas tillgängliga. Kärlen ska ha en utformning som är anpassad efter platsens eller stråkets karaktär och förutsättningar.
- Papperskorgar ska lackeras i svart RAL 9005 och om möjligt smyckas med kommunvapnet.

[Kontakta trafik- och parkenheten](#)

Övergripande riktlinjer för cykelutrustning

- Cykelparkeringens utformning ska upplevas som trygg och säker och ska anpassas efter förutsättningarna på varje enskild plats.
- Cykelpollare och cykelställ ska tillåta ramlåsning.
- Cykelutrustning ska vara lackerad i svart RAL 9005.
- En andel av parkeringsplatserna ska vara avsedda för specialcyklar såsom last- och lådcyklar, vilka kräver ett större utrymme jämfört med vanliga cyklar.
- Centrumavståndet (avståndet mellan cyklarnas mittpunkt i ett cykelställ) ska vara väl tilltaget för att inrymma cykelkorgar på styret, sidokorgar, bredare cyklar etcetera.
- Luftpumpar ska vara manuella. Kompressorpump kan tillåtas om den drivs av batteri och solceller.

Papperskorg klassisk +

Utformning: Klassisk papperskorg i gjutgods med ett formspråk som fungerar både i äldre och nyare miljöer.

Typprodukt: *Byarum Papperskorg* från Byarums Bruk.

Material: Gjuten aluminium.

Kulör: Pulverlackas svart RAL 9005. Gjuts med kommunens namn och vapen.

Förankring: Markförankring.

Papperskorg basmodell +

Utformning: Tidlös med ett formspråk som fungerar bra i stadskärnans olika miljöer. Bottentömning.

Typprodukt: *Papperskorg Stabil* från Rubena.

Material: Rostfritt stål.

Kulör: Pulverlackas svart RAL 9005.

Förankring: Platsgjutning.

Sorteringskärl

Utformning: Modernt enkelt formspråk.

Typprodukt: *Mango källsorteringssystem* från Sortify.

Material: Magnelis

Kulör: Pulverlackas svart RAL 9005. Dekal med kommunens namn och vapen.

Förankring: Markförankring.

Cykelställ

Karaktär: Multifunktionellt cykelställ möjlighet att låsa fast ramen.

Typprodukt: Delta från Cyklos.

Material: Varmförzinkat stål, pulverlackerat i svart RAL 9005.

Förankring: Nedgjutning eller fundament.

Övrigt: Kan vinkelställas i 45°.

Cykelpollare

Karaktär: Tidlös pollare med möjlighet att låsa fast ramen. Elegant uttryck som samspelar fint med stadskärnans kulturhistoriska karaktär.

Typprodukt: Arkus från Byarums Bruk eller SVC4/SVL4 från Hitsa.

Material: Gjuten aluminium eller stål, lackerat i svart RAL 9005.

Förankring: Markförankring eller nedgjutning.

Luftpump

Karaktär: Manuell och väl synlig luftpump med fotpump.

Typprodukt: AROS från Hitsa.

Material: Pulverlackerat rostfritt stål, lackerad i svart RAL 9005.

Förankring: Markförankring eller nedgjutning.

Övrigt: Beställs om möjligt med kommunvapen eller kommunens logotyp.

Pollare, räcken, staket och dricksfontäner

Pollare, räcken och staket är funktionella detaljer vars utformning gör stor skillnad för platsens karaktär och rumslighet.

Texten uppdaterad 2023-09-01

Ett vanligt staket kräver normalt inte bygglov om det har 50 % genomsiktlighet och inte är högre än 120 cm. Men du behöver oftast bygglov för att bygga ett plank eller en mur.

[Läs mer om staket, murar och plank](#)

Övergripande riktlinjer

- Ursprungliga äldre staket, plank och murar ska i första hand bevaras och renoveras.
- Form, material och kulör ska anpassas efter omgivning och bebyggelse.
- Räcken och pollare ska vara enkla men eleganta i sin utformning för att passa in i både gamla och nya miljöer. Smide ska lackeras svart RAL 9005.
- Utformning och färgsättning av staket och plank ska uttrycka en samhörighet med den tillhörande byggnaden.

Pollare

Karaktär: Enkelt och elegant uttryck som passar både i äldre och nyare miljöer.

Typprodukt: *Markelius* från Kulturjern och *CLASSIC MALMÖ TAKTIL* från Hitsa.

Material: Gjutjärn, lackeras i svart RAL 9005.

Förankring: Markförankring eller nedgjutning.

Övrigt: Kan beställas som fast eller vikbar/avtagbar pollare. Pollare ska utrustas med vitt reflexband.

Räcken

Karaktär: Enkelt och elegant uttryck som passar både i äldre och nyare miljöer.

Typprodukt: Anpassat efter varje specifik plats.

Material: Smide, lackeras i svart RAL 9005.

Förankring: Markförankring eller nedgjutning.

Övrigt: Räcken ska vara tillgänglighetsanpassade och ledstänger bör därför löpa förbi trappans eller rampens början och slut med minst 30 cm, om det inte finns något annat fast stöd att greppa.

Dricksfontän

Karaktär: Enkel och tidlös. Munstycken för vuxen, för barn/funktionsvarierad samt för hund.

Typprodukt: Dricksfontän 3500D från Epic Water eller likvärdig.

Material: Rostfritt stål, lackerad i svart RAL 9005.

Förankring: Markförankring.

Övrigt: Beställs om möjligt med kommunvapen eller kommunens logotyp.

Belysning, armaturer och elskåp

En väl avvägd ljusbild förstärker stadskärnans karaktär och skönhet samtidigt som ljuset bidrar till upplevelsen av ökad trygghet och orienterbarhet. Med effektbelysning för exempelvis offentlig konst och fasad kan stadsbilden tillföras ökade kvaliteter och upplevelsevärden under dygnets mörka timmar.

Texten uppdaterad 2023-09-06

Effekt - och typarmaturer på och vid Färgeribron.

En god och väl balanserad ljusbild ska eftersträvas i stadskärnan. Ett fåtal armaturer bidrar till igenkännande och förhindrar ett rörigt uttryck. Armaturer, stolpar och väggfästen ska upplevas som attraktiva under dagtid och funktionella under kvälls- och nattetid.

Platser och stadsrum av särskild karaktär, exempelvis på torgen, i parker och på gågatan, kan ha en särskilt anpassad belysningsutformning med avseende på armaturer och ljusbild. Detta förstärker upplevelsen av platsen och främjar tryggheten.

Inom ett område som omfattas av detaljplan krävs det bygglov för att sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en ljustanordning om en av följande situationer uppstår:

- Den avsedda användningen av ljustanordningen kan ha betydande inverkan på omgivningen.
- Anordningen placeras på eller i anslutning till en sådan byggnad eller inom ett sådant bebyggelseområde som är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

[Kontakta bygglovsenheten](#)

Övergripande riktlinjer för belysning och armaturer

- Belysningen ska framhäva varje stadsrums eller objekts unika uttryck och samtidigt samspela med stadskärnans karaktär som helhet.
- Ljuskällan ska ge god färgåtergivning och varm och trivsamt ljusfärg.
- Så låg energiåtgång som möjligt ska eftersträvas.
- Ny belysning ska installeras med styrning.
- Belysningens ljuspunktshöjd ska vara 4,5 meter.
- Val av stolpe eller väggfäste ska göras utifrån den enskilda platsens, gatans och byggnadens förutsättningar. Eventuell fastighetsägare samt kommunens trafikingenjör ska konsulteras i valet av anordning och placering.
- Om fasadmontering ej är möjlig ska en stolpe placeras tätt invid fasad.
- Stolpar och väggfästen ska vara svarta RAL 9005.
- Standardarmaturer för stadskärnan är *Stockholm* från Ateljé Lyktan och *Victoria* från Thorn vilka passar både i äldre och i nyare miljöer.
- Hållbarheten ska utvärderas gällande livslängd, material, produktion och transporter.

Klassiskt och samtida i Museiparken.

Elskåp

Ett kreativt utformat elskåp kan bli en vacker, lekfull och pedagogisk del av stadsrummet. Genom att visa omsorg om elskåpet kan klotter, otillåten affischering och skadegörelse motverkas, vilket leder till en renare och tryggare stadskärna.

Ofta placeras elskåp direkt intill byggnadens fasad. Elskåpet kan verka oansenligt men dess utformning blir indirekt en del av byggnadens uttryck samtidigt som elskåpet påverkar betraktarens intryck av stadsrummet som helhet. Elskåp drabbas ofta av skadegörelse, klotter, klistermärken och otillåten affischering vilket bidrar till ett skräpigt uttryck. Genom att visa omsorg om elskåpets utformning kan sådana tilltag motverkas.

Alingsås stad har en lång och intressant historia. Att dekorera stadskärnans elskåp med utvalda foton från olika historiska skeden är ett pedagogiskt sätt att visa stadskärnans olika tidslager och berätta mer om olika byggnader och miljöer som betraktaren ser framför sig. Svartvita foton är diskreta i sitt uttryck och dekorativa i de flesta miljöer.

Utöver äldre foton kan elskåp prydas av offentlig konst och tillfälliga installationer.

Övergripande riktlinjer för elskåp

- Elskåpets utformning ska väljas utifrån den enskilda platsens karaktär och förutsättningar.
- Basen för stadskärnan är galvaniserade skåp eller skåp lackerade svarta i RAL 9005.
- Elskåp kan målas i samma eller i harmoniserande kulör som intilliggande fasad.
- Film med äldre foton kan i utvalda lägen sättas på elskåpets front, på lucka/dörr. Fotofilm fungerar särskilt väl på galvaniserade eller individuellt målade elskåp. Urval och installation ska ske i samråd med Alingsås Energi.
- Offentlig konst på elskåp ska ske i samråd med Alingsås Energi.

Elskåp med historisk bild.

Basarmatur för stadskärnan

Utförning: Tidlösa modeller med formspråk som fungerar bra i stadskärnans olika miljöer.

Typprodukt: *Stockholm* från Ateljé Lyktan och *Victoria* från Thorn.

Kulör: Stolpar och väggfästen ska vara svarta RAL 9005.

Förankring: Stolpe eller vägghängd.

Effektarmatur

Utförning: Tidlös modell med formspråk som fungerar bra i stadskärnans olika miljöer.

Typprodukt: *Palco InOut* från iGuzzini (med nordiskt stolpfäste).

Kulör: Stolpar och lykthus ska vara svarta RAL 9005.

Förankring: Stolpe.

Offentlig konst och evenemang

Alingsås stadskärna är arena för en mängd olika evenemang, från internationella Lights in Alingsås till lokala Potatisfestivalen och olika marknader, konstutställningar, konserter, tävlingar och fikavandringar. Offentliga konstverk kan vara viktiga identitetsbärare för staden och kan fungera som mötesplatser och orienteringspunkter i stadslandskapet.

Texten uppdaterad 2023-08-24

Ett konstverk kan väcka frågor och känslor hos betraktaren, snarare än att ge svar på det redan kända eller förutsägbara. Konst kan vara ett tillfälligt eller permanent inslag i stadsbilden.

Offentlig konst kan bli orienteringspunkter och mötesplatser i stadsrummet. Konsten kan bryta upp det rationella och planerade i vårt gemensamma rum och istället skava och ställa frågor, försköna eller berätta något om vår historia eller samtid.

Offentlig konst kan ge karaktär och egenart åt byggnader, gator och torg och den blir med tiden till historiska minnesmärken. Den konst som skapas idag kommer i framtiden spegla det samhälle som vi varit med om att förverkliga. Likaså speglar äldre konst sin tid och ger oss inblickar och nycklar till historien.

De offentliga konstverken gör sig bäst placerade på platser med stor genomströmning, för att så många som möjligt ska kunna möta konsten.

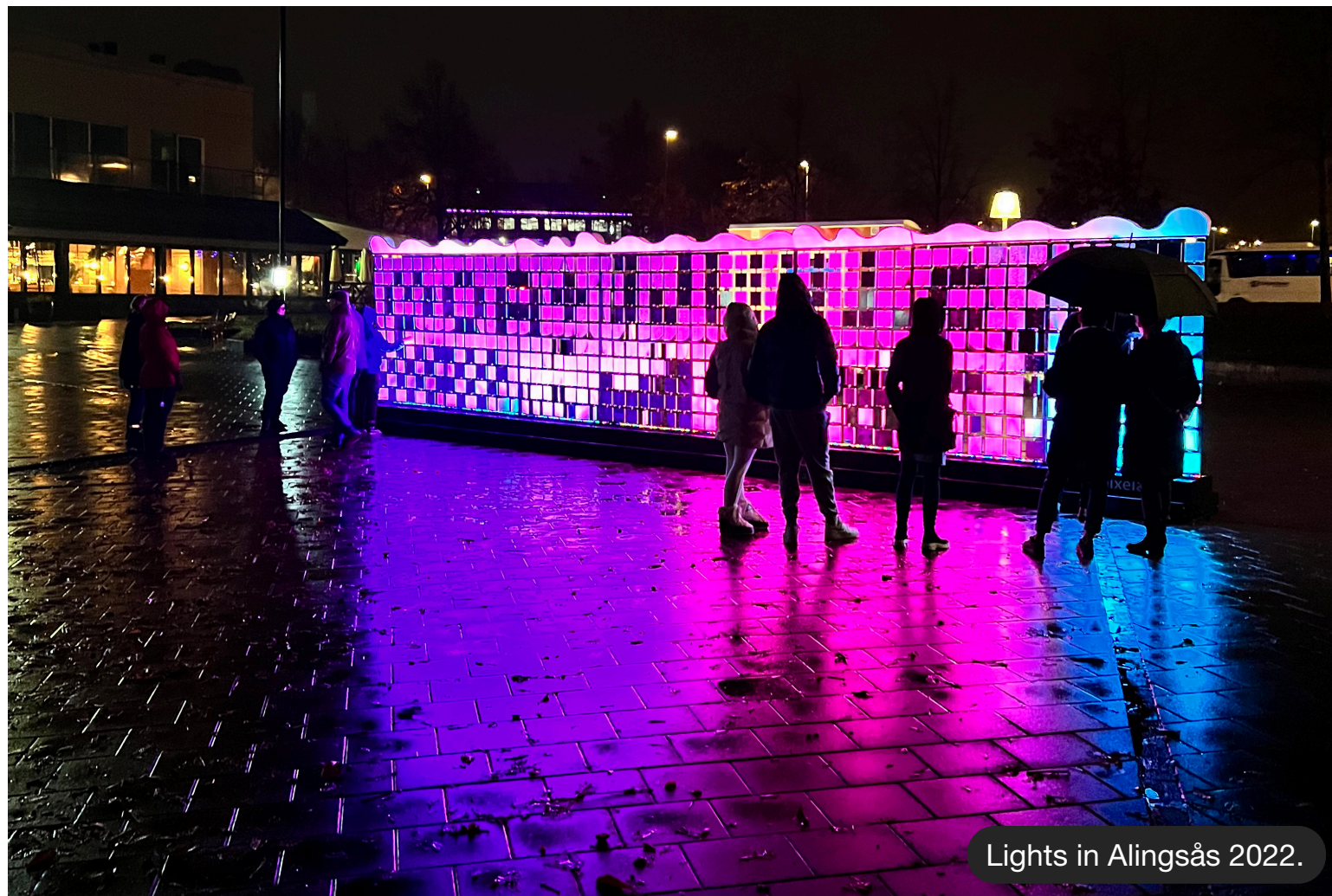
Kultur- och utbildningsförvaltningen ansvarar för, väljer ut och köper in offentlig konst till allmän platsmark i Alingsås kommun. I förvaltningens uppdrag ingår att förvärva, bevara, undersöka, utveckla och tillgängliggöra Alingsås kommuns konstsamling, samt att ansvara för 0,5% regeln för offentlig konst i kommunen. Förvaltningen ansvarar också för klottersanering, rekonditionering och upprustning av befintlig konst och dess skyltar, i samråd med samhällsbyggnadsförvaltningen.

Placeringen av ett konstverk ska ske utifrån förutsättningarna på varje enskild plats. Förutom verkets utformning är det viktigt att ta hänsyn till framkomlighet, rörelsestråk, trafiksäkerhet, tillgänglighet och rumslighet. Kultur- och utbildningsförvaltningen handhar i samråd med andra berörda förvaltningar, placering av offentlig konst.

All form av tillfällig konst på offentlig plats inom detaljplanlagt område kräver polistillstånd.

Konstnären har alltid upphovsrätt för sitt konstverk. Om förändringar planeras i närmiljön till ett konstverk eller om ett konstverk måste flyttas ska kultur- och utbildningsförvaltningen alltid kontaktas.

[Kontakta kultur- och utbildningsförvaltningen](#)

Ett brett evenemangsutbud är en del av upplevelsen av en levande stadskärna. För evenemang i Alingsås är fokus att alla ska känna sig inkluderade, vilket innebär att vi arbetar för ett brett utbud under hela året. Med fokus på social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet skapar vi tillsammans en levande och meningsfull kommun.

En flexibel och tillgänglig stadsmiljö är en förutsättning för många typer av evenemang som till exempel festivaler, musikframträdanden eller marknader.

För information, råd och stöd för arrangörer gällande planering, tillståndsansökan, marknadsföring och genomförande av evenemang kontakta [projektledare för evenemang, kultur och turism](#).

[Guide för dig som vill arrangera evenemang](#)

Evenemang som till exempel festivaler, musikframträdanden eller marknader kräver tillstånd för markupplåtelse av offentlig plats från polisen, som utfärdar tillståndet i samråd med samhällsbyggnadsförvaltningen.

[Ansök om tillstånd hos polisen](#)

City dressing - koncept och marknadsföring

I samband med större evenemang i stadskärnan kan det bli aktuellt med tillfällig evenemangsspecifik utsmyckning och dekor med syftet att förstärka en specifik upplevelsebild. Det kan exempelvis röra sig om gatuflaggor/vepor på stolpe, banderoller, fysiska objekt, flaggspel och girlanger.

Evenemangets tillfälliga skyltning och utsmyckning ska vara enhetlig i sitt uttryck och ska passa in i stadsmiljön. Allt material ska vara fäst ordentligt för att sitta på plats. Infästningar ska inte orsaka skada på befintliga stolpar, räcken eller liknande.

Kommunikationsenheten handhar all form av city dressing i samråd med berörda förvaltningar och parter.

[Kontakta kommunikationsenheten](#)

Säsongsbaserad utsmyckning

Säsongsbaserad utsmyckning är pricken över i och det lilla extra som gör stadskärnan attraktiv. Den kan vara vacker och traditionell eller lekfull och oväntad. Att smycka stadskärnan inför varje säsong bidrar till sammanhang, variation och kulturella upplevelser.

Texten uppdaterad 2023-08-28

Utsmyckning ska verka för att förhöja skönheten och upplevelsevärdena i stadskärnan och får gärna skapa lekfulla och oväntade utropstecken i stadsbilden.

Övergripande riktlinjer

- Basen för stadskärnans utsmyckning är de värden som uttrycker Alingsås karaktär och identitet.
- Allmänna säsongsbaserade högtider ska synas i stadskärnan och i synnerhet på torgen och längs handelsstråken.
- Årstiderna ska förstärkas med säsongsanpassat blomsterflor
- Dialog och samarbete mellan kommun och näringsliv bör ske kontinuerligt.
- Dekor- och effektbelysning ska ha en varm och trivsamt ljusbild. Så låg energiåtgång som möjligt ska eftersträvas för ljuskällor.
- Årligen återkommande utsmyckning ska samspela med stadskärnans karaktär.
- Tillfällig evenemangsbaserad utsmyckning kan vara friare till sin karaktär.
- Stadens blomsterprogram ska förstärka stadens attraktionskraft och ska ha ett nytt tema varje år med fokus på hög kvalitet och intressanta växtkompositioner.

Vår

Med våren kommer de glada färgerna.

Karaktär:

- Färg.
- Girlanger på tema vår, på begränsad tid under utvalda högtider.
- Påskdekorationer med fokus på hållbara och etiskt försvarbara material.
- Säsongsanpassat blomsterflor med fokus på lök.

Sommar

Under sommarsäsongen ska stadskärnan upplevas som en välkomnande, glad och trivsamt miljö som bjuder in till möten och samvaro.

Karaktär:

- Färg med fokus på pasteller.
- Flaggspel.
- Identitetsbärande girlanger, under begränsad tid.
- Mångfald av sittplatser.
- Sommartorg och andra pop-up platser.
- Loppis och marknad.
- Säsongsanpassat blomsterflor med sommarblommor.

Höst

Hösten är en höjdpunkt för Alingsås som evenemangsstad med Lights som sätter temat. Stadskärnan är en levande mötesplats med kvällsöppna caféer och verksamheter.

Karaktär:

- Lights in Alingsås.
- Samtida uttryck och mysig stämning.
- Kvällsöppet.
- Varm och behaglig ljusbild.
- Belysta girlanger med tema ljus, under begränsad tid.
- Höstlov.
- Skördemarknad.
- Säsongsanpassat blomsterflor med höstväxter.

Höst på Kungsgatan.

Jul och vinter

I jultid ska stadskärnan upplevas som en varm och välkomnande miljö. Torgen och handelsstråken smyckas särskilt, men det är viktigt att stadskärnan som helhet uppvisar ett samlat uttryck. Kalla ljuskällor i dekorbelysningen ska fasas ut till förmån för en enhetligt varm ljusbild.

Karaktär:

- Gammaldags uttryck och mysig stämning.
- Varmvita ljuskällor och behaglig ljusbild.
- Belysta granar, bockar och girlanger på torg och längs handelsstråk, på begränsad tid under högtider.
- Stjärnor.
- Varma sittmöjligheter utomhus.
- Säsongsanpassat blomsterflor med vintergrönt och granris.
- Julmarknad och bodar.

Jul på Kungsgatan.

Uteserveringar, foodtrucks och torghandel

Serveringar på trottoarer, gågator och torg ger liv åt stadrummet och bidrar till att stärka stadskärnans attraktivitet. Hur en uteservering utformas i sin inramning, färg, ljussättning och möblering påverkar upplevelsen av stadsmiljön och kan påverka om den uppfattas som positiv, välkomnande och trygg.

Texten uppdaterad 2023-09-01

Det är viktigt att stadskärnans uteserveringar passar in i sin omgivande miljö och att de uppfyller ställda krav för servering, trafiksäkerhet och tillgänglighet. En uteservering ska upplevas som en naturlig och dekorativ del av stadsmiljön utan att dominera uttrycket.

Polismyndigheten ger tillstånd för att använda allmän platsmark för uteservering efter godkännande från samhällsbyggnadsförvaltningen.

Kontakta samhällsbyggnadsförvaltningen för att se om platsen är lämplig för uteservering innan du skriver din ansökan.

Om villkoren inte följs kan Polisen ta tillbaka tillståndet.

[Ansök om uteservering](#)

[Ansök om tillstånd hos polisen](#)

Utforma din uteservering på ett bra sätt

Utgå alltid från den enskilda byggnadens karaktär och från stadsbilden som helhet när du väljer uteserveringens utformning och placering.

En bra uteservering är:

- Tillgänglighetsanpassad.
- Måttfull i storlek och färg.
- Välkonstruerad och anpassad till platsen.
- Placerad med omsorg om fasaden och stadsbilden.
- Väl underhållen.

Allmänna riktlinjer för uteserveringar

- Förutsättningarna är olika från plats till plats, beroende på om uteserveringen ligger på en gångbana, ett torg eller i en park. Fråga samhällsbyggnadsförvaltningens handläggare först om din tänkta plats är lämplig för uteservering.
- Alingsås stadskärna omfattas av riksintresset för kulturmiljövården vilket innebär att utformningen av uteserveringar ska förhålla sig till, och samverka med, den riksintressanta berättelse som stadsmiljön utgör.

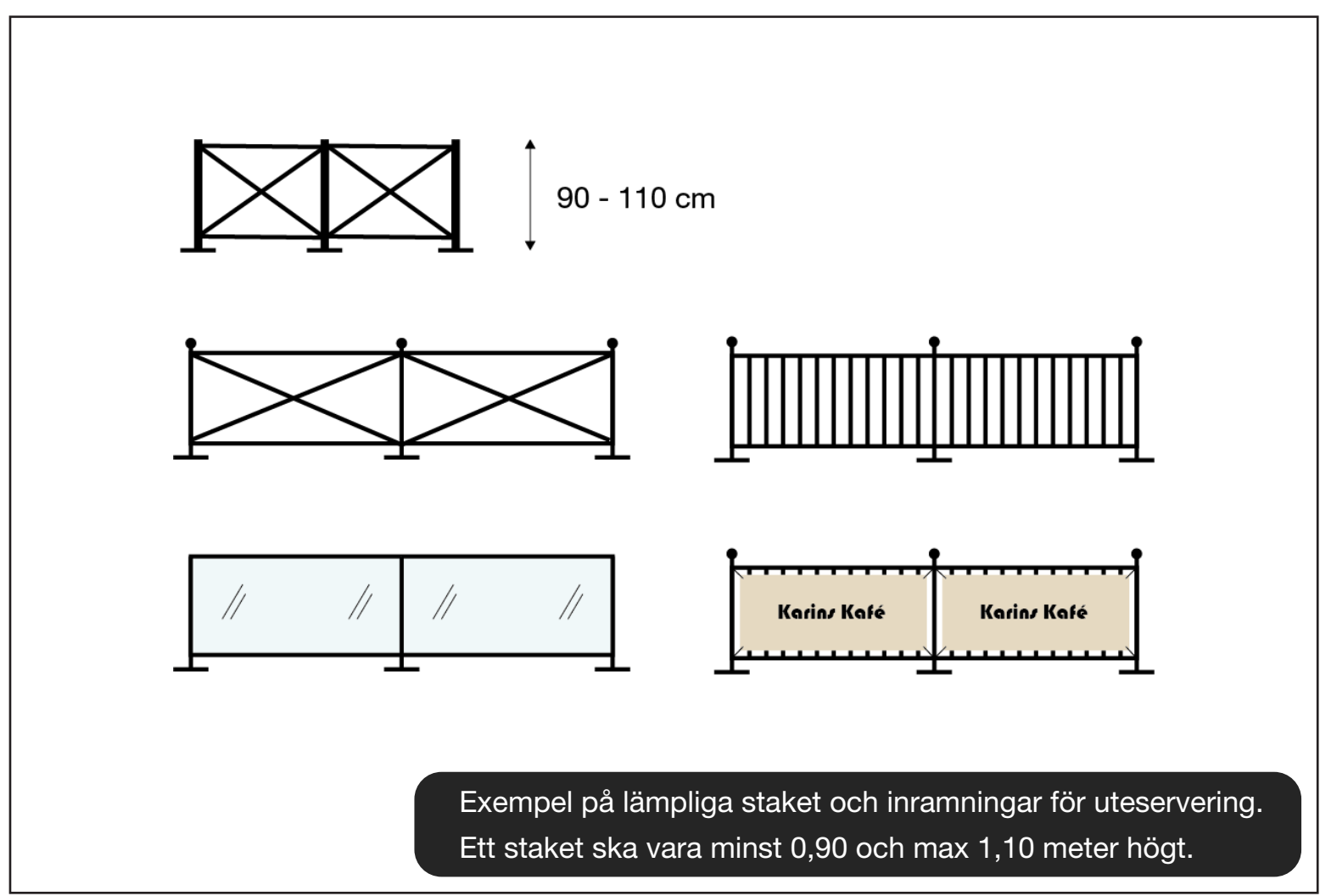
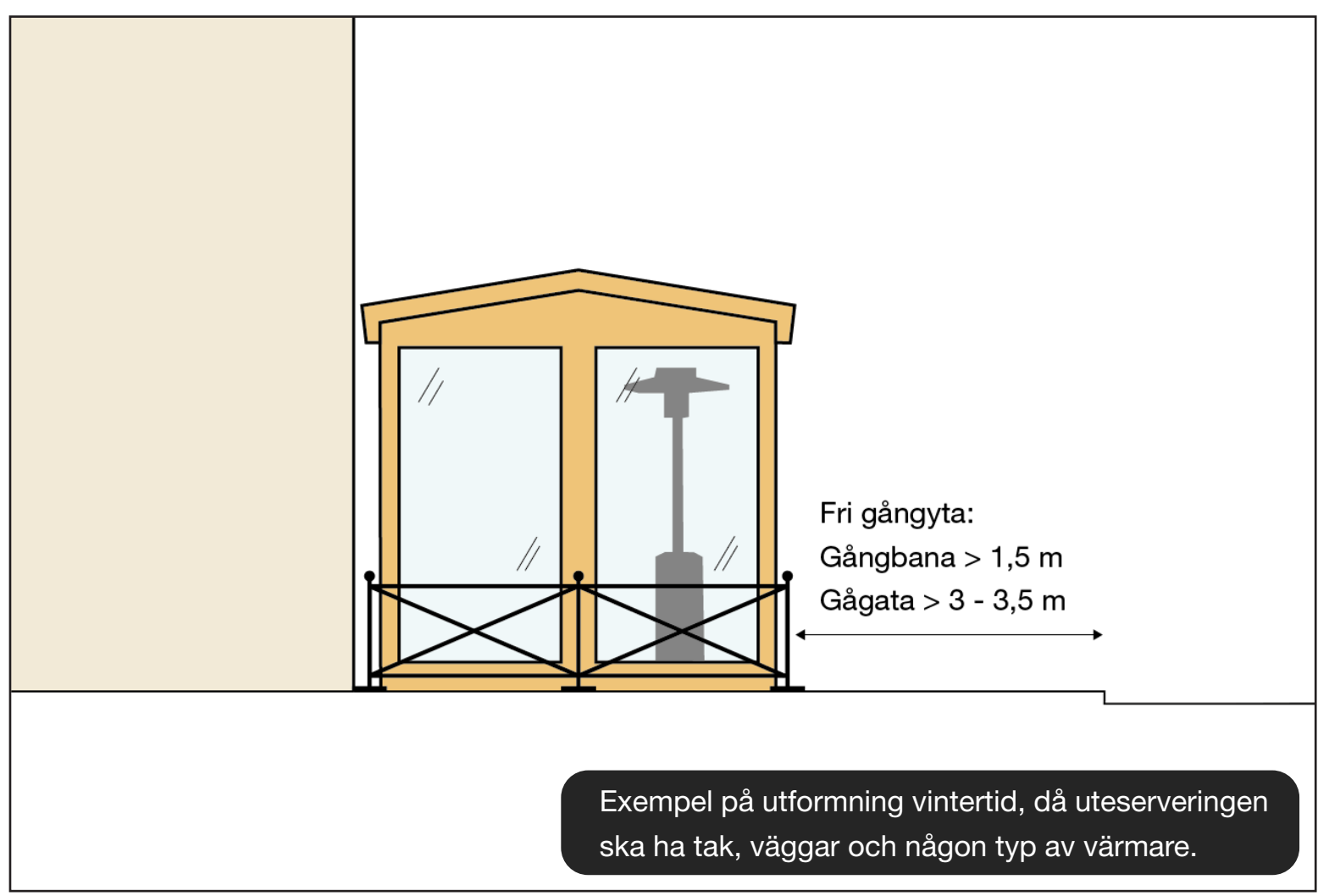
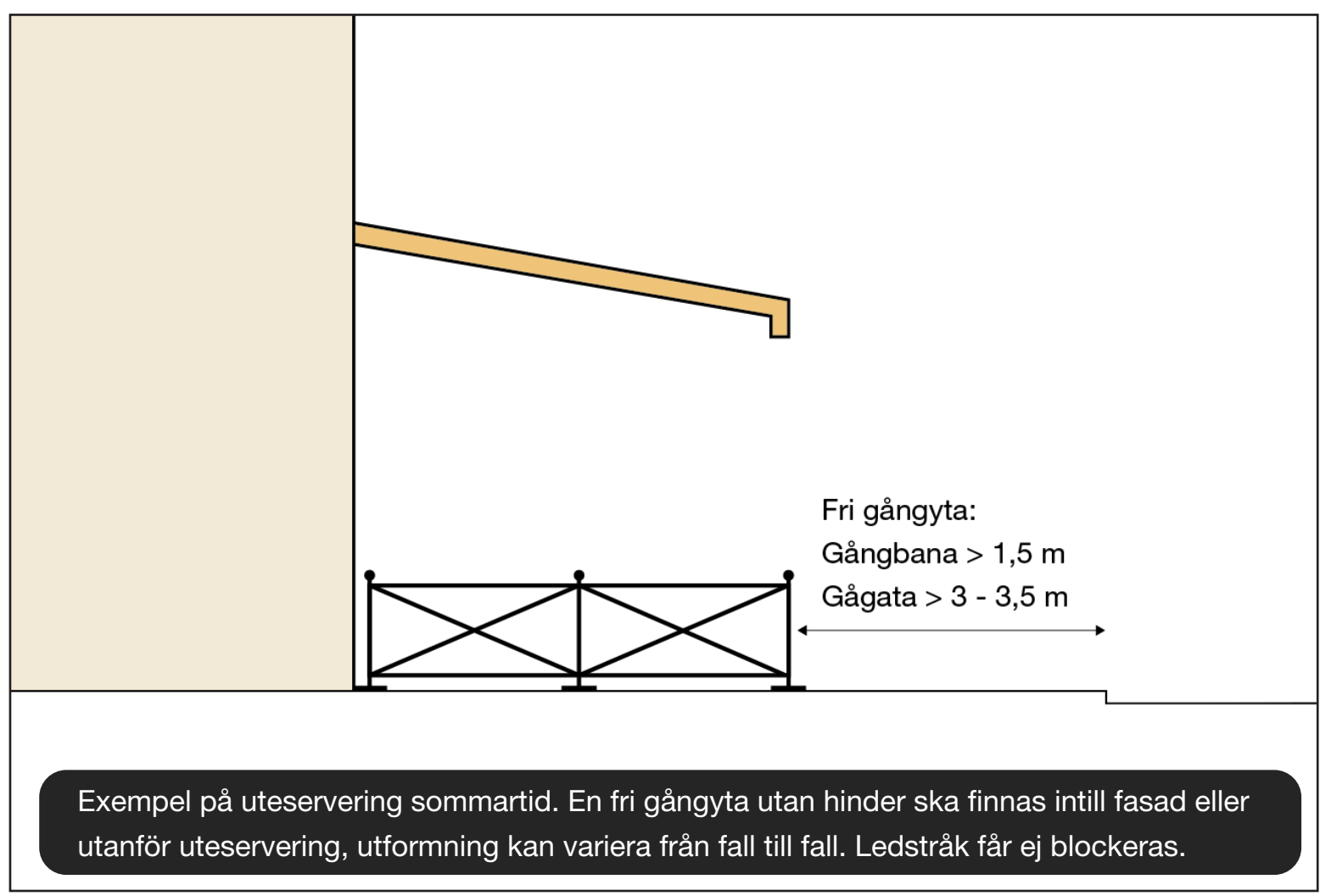
- En uteservering ska alltid underordnas stadsbilden.
- Uteserveringen ska placeras direkt på marken, utan uppbyggnad, med undantag för lutande underlag.
- Material i staket ska vara smide eller metall.
- Plastmöbler är inte tillåtna.
- Allt ska få plats inom den yta som tillståndet gäller för.
- Uteserveringen ska hållas städad och i god ordning.
- Uteserveringen får vara lika lång som restaurangen är inomhus om inte annat har överenskommits.
- En uteservering får inte placeras framför någon annans entré.
- Ledstråk får ej blockeras.
- En fri gångyta utan hinder ska finnas intill fasad eller utanför uteservering, utformning kan variera från fall till fall.
- Uteserveringen får ej fästas i marken med borring eller liknande.
- Ett staket ska vara minst 0,90 och max 1,10 meter högt.
- Uteserveringen ska vara lätt att upptäcka för en person som har nedsatt syn, därför ska den vara mörkt kontrastfärgad och ha en minst 10 cm hög listkant nedtill som är kännbar.
- Skylt i form av verksamhetsnamn på uteserveringens staket, skärm, textil eller dylikt kräver bygglov.
- Fristående uteservering som inte har tak och väggar kräver inte bygglov.
- Till ansökan ska du bifoga en måttangiven skiss utformad efter riktlinjerna. Bifoga gärna bilder. Samhällsbyggnadsförvaltningen behöver få in alla handlingar innan ansökan bedöms.

Uteserveringar på vintern

Vintersäsongen stäcker sig från 1 nov fram till 31 mars.

Riktlinjer för uteserveringar vintertid:

- Vintertid ska uteserveringen ha någon form av tak, väggar och värmare.
- Bord och stolar ska placeras direkt på marken.
- Värmekälla/källor ska finnas, exempelvis gasdrivna terrassvärmare. Mindre värmefläktar godtas ej.
- Vid användning av parasoll ska sådan typ som är anpassad för uteserveringar användas. Parasoll får inte fästas i fasad eller kopplas samman. De får inte heller sträcka sig utan för serveringens yta.
- Uteserveringens utformning, storlek med mera behandlas under ansökan, det är inte självklart att samma yta som nyttjas för sommarsäsongen kan nyttjas för vintersäsongen.
- Uteserveringen får inte användas för förvaring.
- Restaurangens eller caféets namn och logotyp kan finnas på vindskyddet/sidorna, annan reklam får inte förekomma.
- Menyskyltar, blommor med mera ska rymmas inom uteserveringen.
- Marschaller utgör en olycksrisk och bör därför undvikas. Stearin/paraffin kan också orsaka skador på markbeläggningen/stensättning och är ofta svårt att få bort.
- Innehavaren av uteserveringen ansvarar för renhållning, snöröjning och halkbekämpning i dess närområde.
- Ansökan om att få nyttja offentlig plats gör hos Polismyndigheten. Tänk också på att sökanden själv ansvarar för att ansöka om erforderliga tillstånd hos exempelvis bygglov eller räddningstjänsten.

Foodtrucks och torghandel

En foodtruck är en rullande restaurang som säljer mat, streetfood, till förbipasserande. Foodtrucken har ingen fast plats utan ställs på en av kommunen anvisad uppställningsplats. Det krävs tillstånd för foodtrucks i form av upplåtelse av offentlig plats, detta söks hos polisen och hamnar på remiss hos kommunen. Andra tillstånd, exempelvis från hälsoskyddsenheten som utför livsmedelskontrollen, kan behöva sökas i samband med etablering av foodtruck.

Torghandel bedrivs på Lilla torget varje onsdag och lördag, mellan klockan 8:00-15:00.

[Boka plats för torghandel](#)

Allmänna riktlinjer för foodtrucks och torghandel

- Foodtrucks och torghandel ska bidra till en kvalitativ upplevelse av stadens matutbud och ska vara ett komplement och alternativ till de restauranger och det utbud som redan finns i staden.
- Antal platser, tidsbegränsningar samt vilka platser som erbjuds kan komma att förändras över tid.
- Gatumarken är allmän platsmark och ska vara tillgänglig för alla.
- Foodtrucks och torghandel ska följa ordningslagen och fungera tillsammans med boende och besökande i staden.
- Utformningen ska vara attraktiv med ett välordnat uttryck. Samhällsbyggnadsförvaltningen ansvarar för dialog och beslut i frågan.
- Ingrepp/fastsättning av markiser, väderförankring eller dyl. i markbeläggningen eller träd får ej göras.
- Ingen tillhörande möblering får finnas i anslutning till foodtrucken eller marknadsståndet.

Foodtrucks

En foodtruck kan exempelvis vara en lätt lastbil, en cykelkärra, en mopedvagn eller en pop-up vagn.

Utformningen av foodtrucken ska vara attraktiv, ha ett välordnat uttryck och ska passa in i den aktuella miljön.

Hållbarhetskoncept för mat och engångsartiklar uppmuntras.

En foodtruck som är stängd och det inte sker försäljning ifrån måste avlägsnas från platsen. Parkering till nästa dag är inte tillåten.

Vid intresse att sälja streetfood i foodtruck ska trafik- och projektenheten kontaktas.

[Kontakta trafik- och projektenheten](#)

Innan du tar över eller startar en livsmedelsverksamhet måste du registrera verksamheten hos hälsoskyddsmyndigheten.

[Starta livsmedelverksamhet](#)

All form av tillfällig uppställning på offentlig plats inom detaljplanelagt område kräver polistillstånd.

[Ansök om tillstånd hos polisen](#)

Torghandel

Torghandel bedrivs på Lilla torget varje onsdag och lördag, mellan klockan 8:00-15:00.

Inga fordon får placeras på torgytan efter uppställning.

Möjlighet finns att boka enstaka gånger eller årsvis.

Det finns sex platser tillgängliga för bokning på Lilla Torget. I mån av plats går det att boka mer än en torgplats.

El finns att tillgå till torgplatserna.

Marknadsståndet ska ha ett välordnat uttryck.

Hållbarhetskoncept för livsmedel och produkter uppmuntras.

Vid intresse att bedriva torghandel ska trafik- och projektenheten kontaktas.

[Kontakta trafik- och projektenheten](#)

Innan du tar över eller startar en livsmedelsverksamhet måste du registrera verksamheten hos hälsoskyddsmyndigheten.

[Starta livsmedelverksamhet](#)

Skyltar

En skylt ska upplevas som ett vackert och funktionellt komplement till sin byggnad och till sin verksamhet. Fasaden ska alltid spela huvudrollen och skylten en biroll som med sin utformning bidrar både till att lyfta byggnadens helhetsuttryck och till att förhöja den sammantagna helhetsupplevelsen av Alingsås stadskärna.

Texten uppdaterad 2023-08-18

Ett lågmålt skyltlandskap som fyller sin funktion utan att ta över stadsmiljön och som verkar i samklang med den omgivande äldre bebyggelsen, är en angelägen målbild. Det är skonsamt mot byggnadernas uttryck, låter kulturarvet dominera och ta sin plats och ökar trivseln i Alingsås stadskärna.

Starkt avvikande skyltar med eller utan loggor, exempelvis med starka kulörer eller neonlampor, passar inte i trästaden eller på stenstadens byggnader fram till 1920-talet. Skyltar som stämmer överens med gamla byggnader fram till 1900-talets början och därför bedöms som lämpligast är tvärsidiga flaggskyltar som hänger i 90 graders vinkel ut från fasad, utan belysning. Detta behöver dock inte innebära att skyltarna blir svåra att upptäcka vid dåligt ljus. Exemplet från kvarteret Korpen visar hur guldbokstäver på svart skylt, utan armaturer och elektricitet, lyser trots att såväl skylt som verksamhetslokal ligger i skugga.

Själva utförandet kan med fördel efterlikna tidstypiskt smide, men kan också vara i enklare utförande. En fördel med skyltar som hänger ut från fasaden på detta sätt är att fotgängare som går längs byggnaden lätt ser skylten. Eventuell belysning riktas direkt mot skylten, med ljusgult eller vitt, fast sken.

Genom att anpassa skyltningen av byggnadens verksamheter efter den tid och stil som byggnaden har sker inget stilbrott. Snarare förstärks atmosfären och upplevelsen av hela miljön när olika element överensstämmer med varandra i tid och stil. Då höjs upplevelsen av såväl stadsmiljön som de kulturhistoriska värdena och trivseln ökar. När skyltningen harmonierar med bebyggelsen och låter de gamla byggnaderna komma till sin rätt, kan de bli vackra tillskott till miljön.

Riktlinjerna har tagits fram som hjälp vid val, utformning och placering av skyltar i stadskärnan. Här finns också vägledning kring bygglov och tillstånd som krävs för att sätta upp en skylt eller ljusanordning.

Utforma din skylt på ett bra sätt

En skylts huvudsyfte är att kommunicera ett budskap. Skyltens utformning bidrar till budskapets karaktär och till hur det uppfattas och identifieras av betraktaren. Alingsås stadskärna är i första hand en miljö som upplevs av gående och skylten ska därför anpassas därefter.

Utgå alltid från den enskilda byggnadens karaktär och från stadsbilden som helhet när du väljer skyltens utformning och placering.

En bra skylt är:

- Tydlig, läsbar och anpassad till betraktaren.
- Måttfull i storlek och färg.

- Välgjord och anpassad till platsen.
- Placerad med omsorg om fasaden och stadsbilden.
- Väl underhållen och kan åldras med värdighet.

Allmänna riktlinjer

- Alingsås stadskärna omfattas av riksintresset för kulturmiljövården vilket innebär att fysiska uttryck hos skyltar och ljusanordningar ska förhålla sig till, och samverka med, den riksintressanta berättelse som stadsmiljön utgör.
- Allt som kan tolkas som skylt och vars syfte är att förmedla reklam, information eller liknade kräver bygglov inom stadskärnan.
- För att sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en skylt eller ljusanordning inom områden som omfattas av detaljplan krävs bygglov.
- Skylt på allmän plats med tillfälligt budskap kräver bygglov för tillfällig åtgärd. Skyltar som är till för att informera om tillfälliga evenemang och sitter uppe under högst fyra veckor är undantagna från lovplikten. Exempel på tillfälliga evenemang är stadsfest, marknad, auktion, cirkus, konsert eller idrottstävlingar. Gäller inte för reklamkampanjer.
- Fasadskylt kräver utöver bygglov även fastighetsägarens tillstånd.
- För byggnader som utgör byggnadsminnen krävs förutom bygglov även länsstyrelsens tillstånd.
- En skylt ska alltid underordnas stadsbilden.
- Antalet skyltar i stadskärnan ska begränsas för att främja god exponering och en god helhet.
- Kulturhistoriskt intressanta byggnader och miljöer får inte förvanskas.
- Skyltens utformning, format, material och färg ska anpassas efter den aktuella byggnadens arkitektur. Skyltens placering ska väljas med omsorg, den ska upplevas som en del av byggnaden.
- Skylten ska anpassas till den enskilda byggnadens linjer. Fasadens detaljer, dekorationer eller ornament ska inte brytas eller döljas av skylten eller dess fästen.
- Skylten ska avse verksamheter kopplade till den enskilda byggnaden eller fastigheten.
- En skylt bör placeras i direkt anslutning till verksamheten, gärna vid entré eller skyltfönster.
- Om flera skyltar placeras i ett sammanhang ska en god balans och helhet eftersträvas.
- En skylt bör inte placeras på tak eller ovan takfot.
- Belysta skyltar ska vara diskreta och ska ha ett mildt och fast sken. Ljuset får inte störa omgivningen.
- Digitala skyltar, affischtavlor och banderoller bör användas restriktivt. Bildskärmar, affischpelare och vepor godtas som regel inte eftersom de påverkar stadsbilden och de kulturhistoriska värdena negativt. Samtliga kräver bygglov.
- Infästningar ska göras så att fasaden går att återställa, fördelaktligen i fogar eller på andra ytor som går att laga. Undvik infästningar i natursten eller tegelsten.
- Vid nedtagning av skylt ansvarar fastighets- eller verksamhetsägare för återställning av skador i fasaden som uppstått i samband med infästningen av skylten.
- Anslutningsdetaljer, så som kablar och dosor, för upplysta skyltar ska målas in i fasadens kulör.

Riktlinjer för olika typer av skylt

Inom planlagt område råder bygglovsplikt och skyltar på byggnader med högt kulturhistoriskt värde är alltid bygglovspliktiga. Det är därför bäst att kontakta bygglovsenheten med eventuellt förslag och råd beträffande lämplig skylt.

[Kontakta bygglovsenheten](#)

Flaggskyltar

Alingsås kulturhistoriska karaktär präglar idag många av de skyltar, både äldre och nyare, som används kommersiellt i stads kärnan. Traditionella hängskyltar i svart smide som placeras vinkelrätt mot fasaden, så kallade flaggskyltar, utgör basen i skyltlandskapet och ska fortsatt vara ett riktmärke att utgå från vid val av ny skylt. En samtida tolkning av detta uttryck kan göras genom att förhålla sig till likvärdiga proportioner och skala vid utformning av skylten.

Flaggskyltens underkant ska sitta minst 2,5 meter över marken om den sitter över en gångbana. För fasader med flera flaggskyltar ska skyltarnas placering och utseende samordnas för att uppnå en harmonisk helhet.

Friliggande bokstäver och målade skylttexter på fasad

Friliggande bokstäver är ofta ett bra och dekorativt sätt att skylta eftersom fasaden syns bakom bokstäverna. Genom att använda friliggande bokstäver tillåts byggnaden spela huvudrollen medan bokstäverna, vid rätt form och placering, blir en naturlig del av fasaden.

Skivskyltar eller fristående bokstäver kan monteras på horisontella listverk, som på exemplet från kvarteret Kronan eller Centralstationen. Belysning av dem kan göras diskret bakifrån, så att konturerna av bokstäverna tydliggörs. Ljuset bör dock vara dämpat.

Målade skylttexter är ett enkelt och vackert grepp att använda på målade och putsade fasader. Kulören på texten ska samspeja med fasaden och det omgivande stadsrummet.

Fristående bokstäver i kvarteret Kronan.

Folieskyltar på fönsterglas och skyltar i fönster

En folieskylt bör endast uppta en begränsad yta av fönstret. Heltäckande skyltar bör undvikas för att främja en tilltalande stadsmiljö samt genomsiktligheten och tryggheten i stadsbilden. En folieskylt som sätts på utsidan av fönstret kräver bygglov.

Skylt som placeras innanför fönster kräver inte bygglov. Om skylten är belyst eller elektronisk ska den anpassas för att inte påverka grannar eller trafiksäkerheten negativt.

Fristående skyltar (gatupratare)

Fristående skyltar, så kallade gatupratare, som placeras fritt på marken i direkt anslutning till verksamheten kan fungera som komplement till fasadskyltningen. I gatuplan finns särskilda krav på estetik och tillgänglighet eftersom skylten tar upp visuellt och funktionellt utrymme.

Följande regler gäller för fristående skylt (gatupratare):

- Endast fristående skylt typ 'City Sign' 50x70 i svart stål är godkänd för Alingsås stadskärna. Denna typmodell är stabil med en stålring i botten vilket underlättar för personer med synnedsättning.
- Den fristående skylten ska placeras inom anvisad möbleringszon och får ej stå på tillgänglighetsanpassat gångstråk.
- För att få tillstånd för fristående skylt måste trottoaren/gångbanan vara tillräckligt bred.
- Skylten får endast vara utplacerad i direkt anslutning till verksamheten och under verksamhetens öppettider.
- Skyltens budskap får inte uppfattas som en hänvisningsskylt.
- Tillstånd för markupplåtelse krävs från polisen, som utfärdar tillståndet i samråd med samhällsbyggnadsförvaltningen.

[Ansök om tillstånd hos polisen](#) ↗

Fristående skylt typ 'City Sign' i svart stål.

Neonskyltar

Äldre neonskyltar är en del av stadens kulturarv. De är ofta vackert utformade med mjuka och runda bokstäver, ofta utförda i skrivstil. En neonskylt främjar karaktären av en svunnen tid.

Neonskyltar blev moderna redan på 1920-talet och blev allt vanligare under funktionalismen. Ett fint exempel på detta är skylten på den gamla Sagabiografen i kvarteret Kämpen, där skylten dessutom står rakt ut från väggen ovanför den fina, tidstypiska entrén.

Ljuslådor bör undvikas, då de ofta ger ett klumpigt och dominant intryck och kan verka bländande vid hög ljusintensitet. Ännu en ljusskylt som är olämplig i stadskärnan är bildväxlande skyltar, då de är svåra att anpassa till kulturmiljöer, kulturhistorisk bebyggelse och andra arkitektoniskt intressanta byggnader.

En neonskylt ska kunna fungera som skylt över hela dygnet och ska därför vara tydlig och dekorativ oavsett om den är tänd eller släckt. Neonskylten ska inte ha ett dominant uttryck utan ska kunna samverka med övriga uttryck i stadsrummet.

Neonskylt på den gamla Sagabiografen i kvarteret Kämpen.

Markiser och parasoller

På grund av sin storlek har markiser och parasoller ofta stor inverkan såväl på den enskilda byggnadens uttryck som på stadsrummet som helhet. En markis kan kräva bygglov om byggnadens yttre utseende avsevärt påverkas eller om markisen har reklam eller skyltnamn. Markisens underkant ska sitta minst 2,5 meter över marken om den sitter över en gångbana.

Markiser och parasoller ska vara enfärgade eller randiga utan reklamtryck. Butikens eller verksamhetens namn kan tillåtas på den nedhängande volangen. Kulörer ska anpassas efter den enskilda byggnadens karaktär. Fasaden ska alltid spela huvudrollen och markisen en biroll som med sin utformning bidrar till att lyfta fasadens helhetsuttryck.

Markis av äldre modell på Drottninggatan.

Flaggor, banderoller och vepor

Hängd på fasad kan flaggan signalera att en butik eller verksamhet är öppen. Överanvändning av flaggor, i synnerhet flaggor med olika budskap och varumärken, kan däremot ge ett plottrigt intryck där många färger, former och typsnitt samsas på liten yta. Flaggor bör därför väljas med omsorg och begränsas i antal. Placering av många flaggor på rad ska undvikas i stadskärnan.

Beachflaggor är problematiska av olika anledningar och är därför inte tillåtna i stadskärnan undantaget vid enskilda evenemang. Flaggan tar på grund av sin form och storlek upp mycket visuellt utrymme och passar därför inte in i en småskalig kulturhistorisk stadsbild. Ur tillgänglighetssynpunkt kan flaggfoten både utgöra en snubbelrisk och vara svår att läsa av med käpp.

Du behöver bygglov för permanenta flaggor undantaget nationsflaggor eller liknande. Flaggor som hängs ut och tas in dagligen kräver inte bygglov.

Skyltar som visar fastighetsägande

Skyltar som visar fastighetsägande ska vara små, diskreta och placerade på byggnadens bottenvåning.

Inom stadskärnan kräver skylt för fastighetsägande bygglov.

Elektroniska skyltar

Elektroniska skyltar och bildskärmar bör användas restriktivt och godtas som regel inte eftersom de påverkar stadsbilden och de kulturhistoriska värdena negativt. Elektroniska skyltar kräver bygglov. En noggrann avvägning utifrån platsens förutsättningar görs i varje enskilt fall.

Tillfälliga skyltar

Skylltar som är till för att informera om tillfälliga evenemang och sitter uppe under högst fyra veckor är undantagna från lovplikten. Exempel på tillfälliga evenemang är stadsfest, marknad, auktion, cirkus, konsert eller idrottstävlingar.

Gäller inte för reklamkampanjer eller byggskylltar vilka kräver bygglov.

Skyllten får inte placeras så att den utgör en trafikfara.

